

Univerzita Karlova v Praze

Fakulta humanitních studií

Bakalářská práce

**Povaha studentské migrace z Krasnojarsku do České republiky
na základě analýzy sociálních sítí migrantů.**

Autor: Snezhko Maria

Vedoucí práce: PhDr. Dana Bittnerová, CSc.

Praha 2015

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 26.06.2015

.....

Snezhko Maria

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí bakalářské práce PhDr. Daně Bittnerové, CSc. za vedení práce, cenné poznatky a připomínky, za celkovou podporu při psaní práce.

OBSAH

ÚVOD

I. TEORETICKÁ ČÁST	6
1. STUDENTSKÁ MIGRACE	8
1.1 Studentská migrace v kontextu migračních studií.....	8
1.2 Motivy studentů ke studiu v zahraničí.....	10
2. STUDENTSKÁ MIGRACE DO ČESKÉ REPUBLIKY	11
2.1 Základní informace o zahraničních studentech v České republice.....	11
3. RUSKÁ STUDENTSKÁ MIGRACE.....	12
3.1 Základní tendence současné (ruské) studentské migrace	12
3.2 Studentská migrace z Ruska do České republiky.....	14
3.3 Model ruských studentů v České republice	15
4. KRASNOJARSKÁ STUDENTSKÁ MIGRACE.....	16
4.1 Krasnojarsk	16
4.2 Okey.....	17
4.3 Uniprep.....	19
5. MIGRAČNÍ SÍŤ	20
5.1 Teorie migračních sítí	20
5.2 Dočasnost a trvalost	21
5.3 Sociální kapitál.....	22
5.4 Bochnerův model	22
6. TRANSNACIONÁLNÍ MIGRAČNÍ SÍŤ	23
6.1 Transnacionální migrační teorie.....	23
7. VÝZKUMNÝ PROBLÉM A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	25
II. METODOLOGIE	26
1.1 Výzkumná strategie	26
1.2 Techniky sběru dat.....	26
1.3 Výběr vzorku	27
1.4 Analytické postupy	28
1.5 Hodnocení kvality výzkumu.....	29
1.6 Etické otázky	29
III. EMPIRICKÁ ČÁST	30
1. POVAHA STUDENTSKÉ MIGRACE KRASNOJARSKÝCH STUDENTŮ V ČESKÉ REPUBLICE	30
1.1 Motivy ke studiu v České republice.....	30
1.2 Plány do budoucna	33
1.3 Modely studentu.....	36
2. SOCIÁLNÍ SÍŤ.....	39

2.1 Sociální sítě v minulosti (fyzicky přítomné subjekty).....	39
2.2 Sociální sítě v současné době (fyzicky přítomné subjekty)	44
2.3 Sociální sítě (fyzicky nepřítomné subjekty).....	51
ZÁVĚR.....	55

SEZNAM POUŽITÉ LITERAURY

“Potřeba vzdělávání je zakotvena v každém člověku, lidé se rádi vzdělávají a vzdělání vyhledávají stejně tak, jako rádi dýchají a vyhledávají vzduch“ (Tolstoj 1874)

I. TEORETICKÁ ČÁST

ÚVOD

Mezinárodní migrace je významnou charakteristikou moderní společnosti 21. století. (Fursa, Rogova 2012) Jednou z hlavních forem soudobé mezinárodní migrace je studentská migrace. (Kopecká- Kashpurova In: Bittnerová, Moravcová 2012)

V dnešním globalizovaném světě, kde se stále zvyšuje objem mezinárodního obchodu a kapitálu, studium v zahraničí nabývá na důležitosti. V současné době miliony studentů migrují do různých koutů světa za účelem studia. (Kuptsch 2006 In: Baláž 2010)

V české a zahraniční literatuře byla publikována řada antropologických, etnografických a sociologických studií zabývajících se dnešním trendem studentské migrace. Výzkumům zaměřeným na zahraniční studenty v České republice se v rámci svých bakalářských prací věnovali i někteří studenti z Fakulty humanitních studií UK v Praze. Avšak i přes existující rozmanitost studií týkajících se tohoto tématu, většina badatelů se shoduje na tom, že se dnes problematice studentské migrace nevěnuje patřičná pozornost. Měli bychom dodávat tomuto fenoménu větší význam a zkoumat ho ve stejné míře jako jiné druhy migrace (pracovní, migrace azylantů a uprchlíků). (Baláž 2010)

V rámci své bakalářské práce budu určitým způsobem navazovat na existující díla týkající se tématu studentské migrace, avšak považuji svou studii za relativně nový výzkumný projekt vzhledem k tomu, že cíleně zaměřuji svou pozornost na konkrétní region Ruska, Krasnojarsk, a na určitý aspekt v životě aktérů migrace - na jejich sociální síť.

Rozhodla jsem se věnovat povaze krasnojarské studentské migrace do ČR z několika důvodů. Zaprvé, považuji vybrané téma za aktuální pro českou společnost. Statistické údaje svědčí o tom, že počet studentů z Ruska, studujících na českých vysokých školách, je značný a ve srovnání s ostatními studenty z bývalého Sovětského svazu má stále největší nárůst (Cizinci v České republice 2013). Můžeme však se často setkávat s tím, že výzkumníci mají sklon k zobecnění a nahlížení na ruskou skupinu beze zřetele na místo jejich původu, proto bych

ráda přispěla alespoň v nějaké míře k vyplnění mezery v této oblasti. Zadruhé, všimla jsem si, že se při studiu studentské migrace badatelé soustřeďují spíše na statistické, demografické a psychologické aspekty tohoto fenoménu. Sociologické a antropologické charakteristiky zahraničních studentů jsou často ignorovány nebo spojovány s psychologickými, což považuji za výzvu. Zatřetí, toto téma mě zajímá z osobních důvodů - jsem studentkou, která pochází z Krasnojarsku, a přijela jsem do České republiky za účelem studia. Osobně znám velký počet lidí z Krasnojarsku, kteří, jako já, přijeli do Česka, aby zde mohli získat svůj lidský kapitál. Migrační toky studentů z Krasnojarsku do Česka se vyznačují svojí stálostí, což je podle mě zajímavý fenomén, který stojí za náležitou pozornost.

Cílem mé práce je zjistit podrobné informace o povaze krasnojarské studentské migrace do ČR, prozkoumat tento fenomén do hloubky a porozumět mu. Z teoretického hlediska to znamená, že chci pochopit, zda se jedná o migraci transnacionální a, pokud ano, do jaké míry je transnacionální. Z hlediska časového mě zajímá, jestli jde o migraci dočasnou (krátkodobou/dlouhodobou) nebo se záměrem trvalého usídlení. Na základě mnou prostudované odborné literatury, která svědčí o tom, že migrační sítě mohou být jakýmsi indikátorem a mohou odkazovat na povahu migrace, se zaměřuji právě na tento aspekt.

Východiskem mého výzkumu je konstruktivistický přístup, proto přistupuji k výpovědi aktérů migrace jako ke konstrukci sociální reality. To, jak popisují a interpretují své sociální sítě, odráží způsob jejich konstruování svého místa v sociální realitě, jejich místa a vztahu k prostoru a lidem, kteří jsou pro ně relevantní. Za referenční rámec své práce považuju dvě teorie migrace, jejichž středem pozornosti jsou sociální vztahy migrantů: první je **teorie migračních sítí** (Boyd 1989, Massey et al. 1998), ta druhá je **transnacionální migrační teorie či teorie transnacionálního sociálního prostoru** (Linda Basch, Nina Glick-Schiller, Cristina Szanton-Blanc 1995, Brettell, Hollifield 2000).

Svojí práci jsem rozčlenila do tří částí. První je teoretická část, ve které představím základní tendence mezinárodní studentské migrace a jednotlivé charakteristiky migrace studentů z Ruska. Kromě toho podrobně popíši teorie, o které se opírám a popíšu výzkumný problém a výzkumné otázky. Ve druhé části budu popisovat metodologické postupy, které jsem používala ke konstruování dat, a ve stejné části představím strategii výběru informátorů ve výzkumu a zhodnotím kvalitu svého výzkumu. V poslední empirické části představím

interpretaci mnou analyzovaných rozhovorů. Prostřednictvím těchto interpretací odpovím na položené výzkumné otázky.

1. STUDENTSKÁ MIGRACE

1.1 Studentská migrace v kontextu migračních studií

V literatuře nenajdeme univerzální definici studentské migrace, ale většinou se za **studentskou migraci** považuje pohyb studentů za účelem studia do státu, ve kterém nemají občanství. Přičemž jde o dlouhodobé (více než rok) studijní pobyty v zahraničí, které se pak mohou přeměnit v trvalou migraci. (Martynenko, Zukova 2008) Studentská migrace je **migrací dobrovolnou**, to znamená, že studenti opouštějí svůj domov na základě vlastní vůle (Robert Stojanov, Barbora Duži 2013)

V kontextu pohybu studentů za studiem se můžeme často setkávat i s termínem **studentská mobilita**, který někteří autoři považují za synonyma pojmu studentská migrace a používají ho ve stejném smyslu. Rozlišuje se mezi „**horizontální**“ a „**vertikální**“ **studentskou mobilitu**. Někteří autoři např. Rivza a Teichler (2007) zdůrazňují rozdíly mezi horizontální a vertikální mobilitou. Horizontální studentská mobilita je pohybem studentů do zemí a institucí s podobnou úrovní akademické kvality. Je spojována s kratkodobými studijními pobyty (1-2 semestry). Kratkodobé studijní pobyty jsou v moderní globalizované společnosti umožněné různými programy studijních mobilit a výměných programů mezi univerzitami, které většinou financují a poskytují studijní stipendia, čímž usnadňují pohyb studentů. Prostřednictvím těchto kratkodobých studijních stáží student má šance nasbírat zkušenost a poznatky. (Martynenko, Zukova 2008)

Při vertikální studentské mobilitě studenti směřují do rozvinutějších zemí s vyspělou ekonomikou a vyšším akademickým systémem. (Rivza a Teichler 2007) Tento pojem v sobě skrývá i představu sociální mobility, tedy sociálního vzestupu na základě zvýšení lidského kapitálu. Vertikální mobilita znamená, že celá doba studia bude probíhat v jiné zemi. (Martynenko, Zukova 2008)

Vertikální mobilita je považována za dobrou příležitost, která poskytuje lepší přístup ke studiu než je doma. Horizontální mobilita je vnímána jako příležitost k rozšiřování obzoru skrze

kontrastující akademické prostředí a k rozšíření mezikulturního porozumění. (Rivza, Teichler 2007)

Někteří badatelé přitom odmítají používat termín studentská mobilita pro dlouhodobé studijní pobyty mladých lidí v zahraničí a preferují pojem studentská migrace. (Martynenko, Zukova 2008) Podobně jako oni i já pojmám pojem studentská mobilita v kontextu krátkodobé migrace, a ve vztahu k dlouhodobé migraci budu obecně operovat s termínem studentská migrace.

Dalšími klíčovými termíny jsou pojmy zahraniční student a mezinárodní student.

“**Zahraniční student** je občan jednoho státu, studující v jiném státu. **Mezinárodní student** je občan jednoho státu, studující ve více než jednom státu” (Baláž 2010: 359) Pro zjednodušení, stejně jako Baláž, sjednotím tyto dva pojmy do jedné kategorie a budu používat termín “Zahraniční student”.

Studentská migrace je asistovaná migrace. Většinou tuto asistenci poskytují domovská univerzita a rozličné studentské programy mobilit. Školy sprostředkují prvý kontakt s zahraniční univerzitou a finančně podporují pobyty studentů v zahraničí. (Sieglová In: Bittnerová, Moravcová 2006)

Avšak v některých případech, když jde o dlouhodobé studentské pobyty, ekonomickou stránku věci na sebe berou rodiče studentů, kteří hradí pobyt svých dětí. Jen zřídka je student schopen sam si hradit náklady, spojené se studiem v jiné zemi. (Kopecká- Kashpurova In: Bittnerová, Moravcová 2012)

Studentské období je liminálním obdobím. Studenti jsou v období transice do dospělosti.

Ve většině případů jedou studovat do zahraničí bez svých rodičů, tím se vymaňují z pod jejich kontroly a čelí různým výzvám, s nimiž by nebyli konfrontováni v zemi původu a se kterými si v hostitelské společnosti musí poradit sami, proto studium v zahraničí je spojen s osobním rozvojem a dospíváním. (Kopecká- Kashpurova In: Bittnerová, Moravcová 2012) Studenti, kteří absolvovali studium v jiné zemi jsou schopni jednat samostatně a adaptovat se k různým socio-ekonomickým prostředím a kulturám. Kromě toho tato zkušenost umožňuje zlepšovat a rozšiřovat způsoby myšlení (De Ville, Martou, Vandenberghe 1996)

Zkoumání studentské migrace je velmi důležité nejen díky zvyšujícímu se počtu zahraničních studentů, ale také proto, že studenti jsou centrem transnacionálních sociálních sítí, což zvyšuje možnost dalších migrací. Kromě toho poskytování univerzitního vzdělávání na mezinárodní rovině je v současné době hlavním obchodem a zdrojem příjmů mnoha států. (Kopecká-Kashpurova In: Bittnerová, Moravcová 2012)

1.2 Motivy studentů ke studiu v zahraničí

Baláž (2010) ve své studii uvádí, že stejně jako většina migračních teorií považuje za hlavní příčiny migrace ekonomické faktory, tak i ve vztahu ke studentské migraci se často mluví o tom, že je ve velké míře ekonomicky podmíněná. Tento důraz na ekonomické důvody se dá vysvětlit tím, že většina studií se zabývá migračními toky studentů z méně vyspělých zemí do zemí rozvinutých. Taková migrace většinou končí „odlivem mozků“. Mezi ekonomickými faktory, které studenti zvažují před migrací, jsou především náklady na studium, pobyt v zahraničí a složitost získání potenciální zaměstnání v cílové zemi po ukončení studií. Situace je však jiná, pokud mluvíme o studentské migraci mezi vyspělejšími zeměmi. Ekonomické faktory zde již nemusí hrát takovou důležitou roli a v kontextu této migrace se dokonce mluví o „zisku mozků“ (brain gain), protože velký počet studentů se po ukončení studia vrací zpátky domů a přináší do svých zemí nejen formální poznatky, ale i velký objem jazykového a kulturního kapitálu. Baláž (2010) také tvrdí, že kromě ekonomických faktorů výběr studenta ve prospěch určité země může být ovlivněn velkým množstvím motivů, které jsou individuální pro každého jednotlivce. Autor uvádí následující faktory ovlivňující výběr země studia:

- **Druh regulačního režimu (migrační a vízová politika, vzájemné přiznávání studijních programů a diplomů).**

Ve většině zemí zahraniční studenti mají právo pracovat během studia, tím pádem hostitelské země podněcují příliv talentované mládeže, která může samostatně hradit poplatky za svoje studium. Kromě toho velký počet států, které mají potřebu získat vysoce kvalifikovanou pracovní sílu, uskutečňují efektivní migrační politiku, v jejíž rámci se stát snaží poskytnout zahraničním absolventům místa v zaměstnání během 6-12 měsíců po ukončení vysoké školy.

- **Kvalita, úroveň vzdělání a vzdělávací infrastruktura**

Mezinárodní hodnocení kvality vzdělání a prestiž té či oné univerzity mohou zásadním způsobem ovlivnit výběr studenta ve prospěch určité země

- **Znalost či blízkost jazyka, kultury mateřské a hostitelské země.**

Studium v zahraničí vyžaduje dobrou znalost jazyka hostitelské země nejen proto, že student bude v tomto jazyce studovat, ale i proto, že potřebuje komunikovat s úřady a navázat sociální kontakty. Studenti preferují nejen země, jejichž jazyk se nejvíce podobá jejich mateřskému jazyku, ale také ty země, kde se mluví v jazyce, který studenti považují za užitečný pro svůj osobní rozvoj a kariéru.

- **Přítomnost spoluobčanů v zemi studia**

Existence spoluobčanů v přijímací zemi hraje neméně důležitou roli ve vytváření migračních toků a formování podoby migrace.

2. STUDENTSKÁ MIGRACE DO ČESKÉ REPUBLIKY

2.1 Základní informace o zahraničních studentech v České republice

„Studium cizinců na veřejných vysokých školách se řídí zákonem č.111/1998 Sb. Cizinec studuje za stejných podmínek jako student ČR. Pouze v případě, že veřejná vysoká škola uskutečňuje studijní program v cizím jazyce, stanoví mu poplatek za studium v programech bakalářského, magisterského nebo doktorského studia.“ (Vzdělávání cizinců 2007)

Vysoké školství v ČR je oblastí vzdělání, ve které studuje nejvíce cizinců. Cizinci studují především v bakalářských a magisterských programech prezenční formou. Počty studentů závisí na počtu nově přijatých studentů ke studiu v jednotlivých letech. Nejvíce zahraničních studentů studuje na vysokých školách v Praze a Brně. (Vzdělávání cizinců 2007)

Kromě statních vysokých škol míří zahraniční studenti i na soukromé vysoké školy a školy s vyučovacím anglickým jazykem.

Podle posledních statistických údajů ČSÚ v akademickém roce 2012/2013 na českých vysokých školách studovalo 39696 studentů ze zahraničí, nejčastěji se jednalo o studenty ze

Slovenska, jejichž počet byl 24058 lidí, druhé místo v tomto žebříčku zauímají studenti z Ruské federace (3408 osob), pak následují Kazachstán (1160 osob) a Vietnam (903 osob). Největší nárůst v počtu zahraničních studentů v Česku je nárůst počtu studentů z Ruska. (Cizinci v České republice 2013).

3. RUSKÁ STUDENTSKÁ MIGRACE

3.1 Základní tendence současné (ruské) studentské migrace

Bouřlivý rozvoj soudobých globalizačních tendencí se v různých sférách společnosti dotknul i systému vzdělávání. Studium v zahraničí se stal trendem dnešní doby a významným sociálním procesem formujícím současnou a budoucí podobu společnosti. (Fursa, Rogova 2012)

Ruští mladí lidé začali podílet na mezinárodní studentské migraci od začátku devadesátých let dvacátého století. Podle statistických údajů OECD v roce 1995 v zahraničí studovalo jen 13000 ruských studentů, v roce 2000 tento počet vzrostl dvakrát a v roce 2007 dosáhl počtu 42881 osob. Podle posledních dostupných statistik z roku 2012 v současné době v zahraničí studuje téměř 50000 studentů z Ruské federace a dá se předpokládat, že jejich počet bude stále rust... (Ledniva 2013)

Mezi faktory působící na růst počtu zahraničních studentů především patří :

- **rozzůstající se globalizace**, v jejíž důsledku se snižují náklady na dopravu a rozvíjí se informační a komunikační technologie. Globální vzdělávací sítě vznikají i v důsledku toho, že některé univerzity vytváří své pobočky v zahraničí.
- **rozlišné strategie států** směřující k rozvoji a udržení politických, sociálních, kulturních a akademických vztahů mezi státy zejména ve sféře budování jednotného vzdělávacího prostoru. Snaha harmonizovat vzdělávací standardy, studijní programy a podpořit mobilitu studentů, profesorů a vědeckých pracovníků se projevila především podpisem Boloňské deklarace, kterou v současné době podepsalo 48 zemí.
- **snaha rozlišných vzdělávacích institucí přitahovat vysoce kvalifikované odborníky ze zahraničí** také přispívá k tomu, že studenti mají větší přání získat studijní zkušenost na zahraničních univerzitách.

- **růst zájmu o vzdělání obecně**
- **růst hodnoty zahraniční zkušenosti a vzdělání** v moderní společnosti (Fursa, Rogova 2012)

Kromě rostoucího počtu zahraničních studentů z Ruské Federace můžeme zaznamenat i další nové tendence v ruské studentské migraci týkající se výběru země studia. Tak v roce 1995 nejčastějšími destinacemi byly čtyři země, ve kterých studovalo 80% všech ruských zahraničních studentů. Tyto země jsou: USA, Německo, Francie a Velká Británie. Přičemž podíl ruských studentů v USA tvořil 40%. Od akademického roku 2002/2003 v důsledku zpřísnění americké migrační politiky se situace začala měnit ve prospěch Německa, které v současné době zaujímá první místo mezi státy s největším podílem ruských studentů (28%). Mnozí ruští studenti preferují Německo díky změně migrační politiky a zjednodušení byrokratických postupů při zahájení studia. Kromě toho náklady na studium v Německu jsou často nižší než v Rusku. Za Německem následuje USA (11%), Francie (7,5%) a Velká Británie (6%). Na rostoucí studentskou migraci z Ruska mělo značný vliv připojení ruské Federace k Boloňské deklaraci v roce 2003. I když počet ruských studentů se neustále zvyšuje, statistické údaje svědčí o tom, že celkový podíl ruských studentů mezi ostatními zahraničními studenty je nepatrný, tvoří jenom 1,5% celkového počtu studentů v zahraničí. ... (Ledniva 2013)

Sociologický výzkum z roku 2010 ukázal, že podíl žen a mužů v studentské migraci z Ruska je téměř stejný (48% žen a 52% mužů). Střední věk těchto studentů je 25 let. Většina mladých lidí pochází z Moskvy, Petrohradu a ostatních velkých měst Ruské federace. Přičemž většina lidí, kteří pochází z Moskvy, preferují studium v USA, zatímco studenti z Petrohradu a dalších měst preferují studium v Evropě. Ruští studenti studující v USA mají větší tendenci zůstat v hostitelské zemi po ukončení studiu než ostatní. 62 % těchto studentů začínají hledat zaměstnání již během svého studia na univerzitě. Studenti studující v Evropě naopak často nahlíží na svoje studium v zahraničí jako na příležitost získat prestižní evropský titul a vrátit se s ním domů. (Ledniva 2013)

Co se týká krátkodobých programů mobility z Ruska do jiných zemí hlavním zdrojem jejich financování jsou rozličná studijní stipendia, tedy důležitou roli hraje nikoli ekonomický stav

studenta, ale jeho osobní charakteristika jako dobré studijní výsledky, pracovitost a iniciativa. (Ledniva 2013)

3.2 Studentská migrace z Ruska do České republiky

Česká republika se stala cílovou zemí pro migranty po pádu komunistického režimu v roce 1989. (Dušan Drbohlav 2010) Právě v tuto dobu do Česka přichází třetí migrační vlna z Ruska.¹ Součástí této vlny ruské migrace do ČR, která probíhá do současnosti, jsou i studenti, kteří nahlíží na svoje studium v České republice buď jako na dočasnou záležitost, nebo jako na způsob dlouhodobého, příp. trvalého usazení v zemi Evropské unie (Bittnerová, Volkovová 2012).

Ve své studii, která se zabývá ruskými studenty v České republice Kopecká- Kashpurova (2012) uvádí, že mezi nejčastějšími motivy příjezdu těchto studentů do ČR jsou blízkost slovanské kultury a jazyka, poměrná geografická blízkost a možnost studovat zdarma.

V Rusku existují také místa na věřených školách, kde studenti mohou studovat zadarmo, avšak složit přijímací zkoušky na tyto univerzity je velmi obtížné. Kromě toho v této sféře je možné se často setkávat s korupcí. Důsledkem je to, že ruští studenti, kteří chtějí studovat na statní VŠ v Rusku, musí platit poměrně vysokou částku, která často převyšuje náklady na studium v České republice. (Kopecká- Kashpurova In: Bittnerová, Moravcová 2012)

Pro ruské studenty studium v ČR není levná věc, a to se týká jak studia na soukromé univerzitě, tak i na statní. Mezi náklady, spojené se studiem patří : přípravné kurzy, kde se studenti učí česky, aby mohli zvládnout přijímací zkoušky na českou univerzitu, ubytování a náklady spojené s podáním žádosti o víza (poplatek české ambasádě, zdravotní pojištění, výpis z trestního rejstříku, úřední překlad ticho dokumentů). Kromě toho organizace studia v ČR je časově náročná. Žádost o dlouhodobé vízum za účelem studia se může vyřizovat do dvou měsíců ode dne podání žádosti. Pokud cizinec z Ruska, který má dlouhodobé vízum, pobývá přechodně na území České republiky déle než půl roku, tak musí podat žádost o

¹ Bittnerová a Volkovová (2012) uvádí tři ruské migrační vlny. První vlna probíhala mezi lety 1918-1948, druhá mezi lety 1948-1989, třetí po roce 1989

povolení k dlouhodobému pobytu, které je třeba prodlužovat každý rok. (Kopecká-Kashpurova In: Bittnerová, Moravcová 2012)

Nehledě na tyto administrativní kroky a komplikace, rodiny ruských studentů jsou ochotni financovat studium svých dětí v zahraničí, jelikož evropský titul v Rusku má vyšší prestiž a v případě nepříznivých podmínek v zemi původu může zajistit lepší budoucnost. (Kopecká-Kashpurova 2012)

3.3 Model ruských studentů v České republice

Studium Kopecké-Kashpurove z roku 2011, které se zaměřovalo hlavně na typy zabydlování ruských studentů v Praze, se ukázala být zajímavá v tom smyslu, že během rozhovorů provedených se studenty z Ruska autorka zjistila, že mezi ruskými studenty se ukázalo pět typu „zahraničního studenta“ s ohledem na motivaci studia v ČR a budoucích plánů týkajících se usídlení v té či oné zemi.

1. Prvním typem jsou studenti, kteří přijeli do České republiky za vzděláním z iniciativy svých rodičů, kteří financovali toto studium. Někteří byli dokonce **nuceni** k aktu migrace. Tito studenti vnímají ČR jenom jako zemi dočasného usídlení, kterou chtějí opustit hned po dosažení svých studijních cílů.
2. Druhým typem studentů jsou dobrodružní studenti, kteří se **spontánně** rozhodli migrovat do České republiky za účelem vzdělání. Následovat může i další náhlé rozhodnutí o migraci do jiné země.
3. Dalším typem jsou studenti, kteří přijeli do Česka **ze zvědavosti**. Tito lidé nemají přesný cíl a přesné plány týkající se budoucnosti. Jejich pobyt v České republice závisí na různých okolnostech: zdali najdou práci či partnera, jinými slovy něco, kvůli čemu by mělo smysl zůstat. Jsou nejistí ohledně své budoucnosti, chtějí se usadit, ale nevědí jestli je ČR správná volba či ne.
4. Čtvrtým typem studentů jsou ti, kteří **cílevědomě** přijeli do Česka. Studium zde je součástí jejich životního planu odstěhovat se z Ruska a natrvalo zůstat v ČR.

5. Pátým typem jsou studenti, kteří **vždycky chtěli migrovat z Ruské federace**. Česko je pro ně dobrou výchozí variantou, přitom neodmítají možnost budoucího přestěhování se do dalších zemí západní Evropy či USA. Tito studenti vnímají svoji situaci migrace stejně jako první tři výše zmíněné typy – předpokládají, že život v ČR může být jen dočasnou záležitostí. (Kopecká- Kashpurova In: Bittnerová, Moravcová 2012)

4. KRASNOJARSKÁ STUDENTSKÁ MIGRACE

4.1 Krasnojarsk

Krasnojarsk je město v Rusku, které založili kozáci v roce 1628. Město mělo sloužit jako pevnost před nájezdy Tatarů. Krasnojarsk se nachází na jihu sibiřské části Ruské federace a je největším městem ve Východní Sibiři. (Istorija Krasnojarska 2010)

V roce 2014 počet jeho obyvatel byl stanoven na 1 035 528 osob. (Ocenka cislivosti naselenija Krasnojarskogo kraja 2015) Krasnojarsk je správním střediskem Krasnojarského kraje. Kromě toho, že je velkým ekonomickým a průmyslovým centrem, je také velkým kulturním a vzdělávacím střediskem. (Istorija Krasnojarska 2010)

První vzdělávací institucí zde byla Latinská škola, která byla založena v roce 1759. (Istorija Krasnojarska 2010) V současné době ve městě funguje množství vzdělávacích institucí, ve kterých studuje více než 150000 studentů. Kromě velkého množství soukromých vysokých škol, vyšších odborných škol a konzervatoří v Krasnojarsku funguje dvacet devět státních vysokých škol, mezi nimiž je první federální Univerzita v Rusku – SFU (Sibiřská Federální Univerzita), která byla založena v roce 2006 v důsledku spojení pěti státních krasnojarských vysokých škol (V současné době v Rusku existuje jen osm federálních univerzit). Federální Univerzita je vzdělávací institucí, která se těší řadou privilegií a autonomním statutem. Tento typ univerzit se zřizuje na základě rozhodnutí prezidenta Ruské federace. Federální univerzity mohou vytvářet vzdělávací programy na základě vlastních vzdělávacích standardů, nikoli standardů stanovených vládou. (Bogdanovich 2001)

Sibiřská Federální Univerzita v Krasnojarsku je největší vzdělávací institucí ve Východní Sibiři. Momentálně na SFU studuje víc než 40000 studentů, mezi nimiž je 350 zahraničních studentů, kteří většinou pochází ze sousedních zemí bývalého Sovětského svazu. (Aby se

student dostal na jednu z dvaceti devíti státních univerzit v Krasnojarsku, musí složit státní zkoušky, které jsou většinou velmi přísné. (Sibirskij Federalnyj Universitet 2007)

Krasnojarské vysoké školy se snaží získat pozice na celosvětovém trhu vzdělání, proto se vytváří rozličné programy mobility studentů a učitelů. Tyto programy se liší podle jednotlivých univerzit. Některé univerzity nabízejí svým studentům možnost strávit jeden nebo dva semestry například v Německu, poslední dobou se také rozšířil počet výměnných programů mezi studenty ze Sibiře a Číny. Náklady spojené se studiem v rámci takových krátkodobých programů mobility většinou hradí univerzity, které vyplácí studentům stipendia. (Zvagincev 2012)

Avšak pokud chce člověk strávit celou dobu studia v zahraničí, jedinou variantou často bývá obrátit se na jednu z množství zprostředkovatelských firem, které za určitý poplatek, který se hradí z vlastních finančních prostředků studentů a jejich rodin, můžou například nabídnout jazykové kurzy v té či oné zemi, aby student měl možnost složit zkoušky a dostat se na vybranou univerzitu v zahraničí.

4.2 Okey

Hlavním zprostředkovatelem studijní migrace z Krasnojarsku do České republiky je mezinárodní jazyková škola Okey, která byla založena v roce 1998. Je jednou z deseti předních jazykových škol v Rusku, kde je studentům nabízena možnost učit se patnácti cizím jazykům včetně češtiny. V současné době Okey má tři pobočky v Krasnojarsku a dalších městech Krasnojarského kraje. V roce 2010 byla otevřena první a jediná evropská pobočka v Praze. V roce 2007 se škola stala členem Mezinárodní asociace jazykových škol (Association for the Teaching of English and European Languages) a začala spolupracovat s partnery v Česku. Ve spolupráci s přípravnými jazykovými kurzy Uniprep v Praze škola Okey poskytuje ruským studentům z Krasnojarsku možnost zahájení vysokoškolského vzdělání v České republice. Člověk se může stát účastníkem programu hned po absolvování střední školy. (Okey 2007)

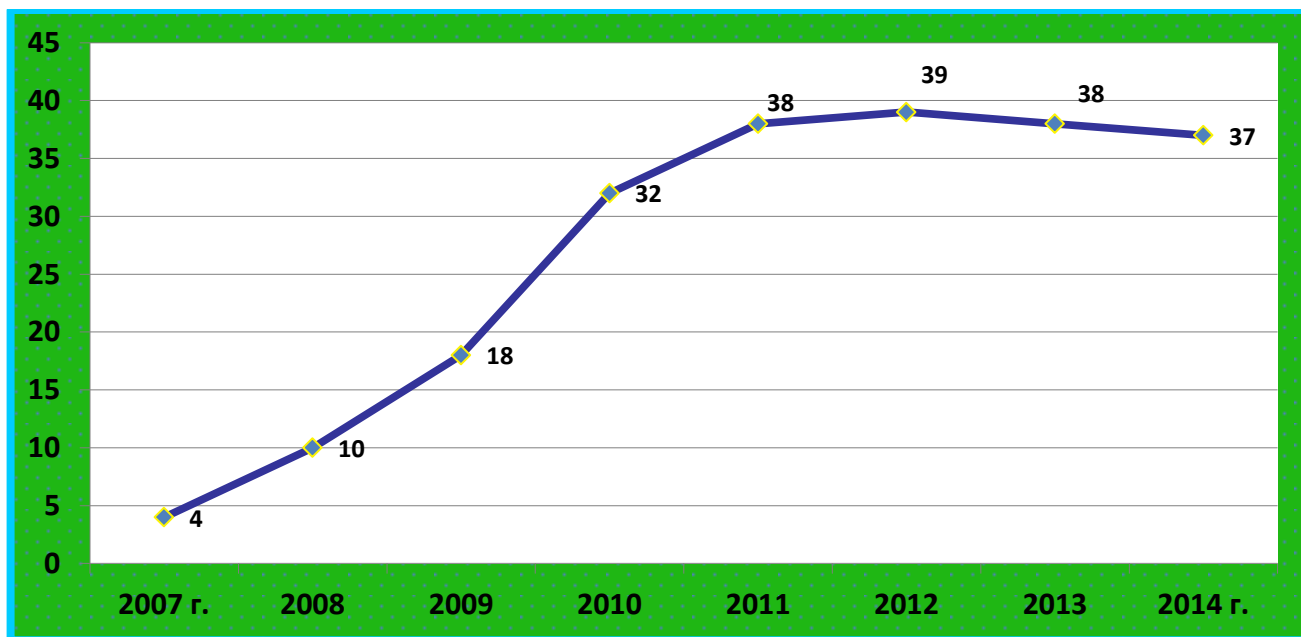
Hlavní roli školy Okey ve studentské migraci mladých lidí z Krasnojarsku do České republiky je role zprostředkovatele. Zástupci jazykové školy šíří informaci o studiu v Česku mezi své studenty, navštěvují střední školy v Krasnojarsku a „propagují“ tam studium na

českých univerzitách. Kromě toho každý rok Okey uspořádává v Krasnojarsku přednášky s ředitelem programu Uniprep- ing. Richardem Smejkalem.

Studentům, kteří se konečně rozhodli studovat v Česku, Okey pomáhá vyřídit otázky spojené se získáním studentského víza. Ruská federace má jenom pět českých velvyslanectví v různých městech, mezi nimiž není Krasnojarsk. Geograficky nejbližším ke Krasnojarsku českým velvyslanectvím je velvyslanectví v Jekatěrinburgu, proto pro své studenty, kteří se chystají jet do ČR, Okey organizuje společnou cestu vlakem do Jekatěrinburgu a pomáhá s vyřizováním víza na velvyslanectví. Podle ředitelky školy Okey za sedm let spolupráce s Uniprepe se programu zúčastnilo 216 mladých lidí z Krasnojarsku. Níže uvedená tabulka a graf znázorňují dynamiku počtů krasnojarských studentů, kteří se zúčastnili programů Uniprep v sledovaných letech.

rok	počet lidí	rok	počet lidí
2007	4	2011	38
2008	10	2012	39
2009	18	2013	38
2010	32	2014	37
		celkem	216

Zdroj: <http://okey-school.ru/Default.aspx?PageId=4f2a4d2a-95fe-4136-933c-1e3e3d4bc6cf>

Samostatně vypracovaný graf

4.3 Uniprep

UniPrep (University Preparation Program) je jednorocním jazykovým programem, který se soustřeďuje na přípravu studentů ze zemí bývalého Sovětského svazu k přijímacím zkouškám na vysoké školy v České republice. Uniprep funguje již šestnáct let na půdě GERGE21 (vysokoškolský ústav Univerzity Karlovy v Praze, který zaměřuje na ekonomické doktorské vzdělávání).

Hlavním záměrem tohoto programu je studium češtiny, které je základním předpokladem pro zahájení studia na Českých státních univerzitách. Průměrná cena za jednorocní studium v Uniprepu, která kromě studia zahrnuje ubytování, je 6000 euro, tato cena se však může měnit v závislosti na počtu hodin češtiny a typu ubytování. Student má na výběr buď levnější kolej Hostivař nebo o něco dražší ubytovnu Radegast.

Uniprep spolupracuje s Fakultou humanitních studií UK v Praze. Od roku 2008 studenti Uniprepu mohou navštěvovat přednášky této fakulty, skládat zkoušky z šesti povinných úvodních předmětů a získávat ECTS kredity, které se pak uznají při pokračování studia na dané fakultě.

Každý rok v Uniprepu studuje kolem 160 studentů. Většinou se jedná o studenty z Ruska a Kazachstánu. (UniPrep 2013)

Kromě pomoci v přípravě ke studiu na českých univerzitách a zajištění ubytování Uniprep nabízí i další výhody: pomáhá studentům řešit otázky spojené s nostrifikací² svého středního vzdělání na ruských školách, pomáhá při výběru univerzity a podávání přihlášek na vybrané fakulty, což může být složitou záležitostí pro studenta studujícího první rok na jazykových kurzech, přijímá aktivní účast ve společenském a kulturním životě svých studentů– pořádá různé akce, zájezdy a výlety. Kromě výše zmíněného Uniprep značně pomáhá ve vytváření sociálních sítí, což je důležité pro každého studenta studujícího v zahraničí.

5. MIGRAČNÍ SÍTĚ

5.1 Teorie migračních sítí (Network Migration Theory)

Základní koncepty teorii sociálních sítí vypracoval na začátku osmdesátých let dvacátého století Douglas Massey. (Samofalova 2014) Zkoumání sociálních sítí migrantů začalo nabývat na důležitosti když antropologové obrátili svůj zájem na komplexní společnosti a městské obyvatelstvo (Brettell 2000). Caroline B.Brettell tvrdí, že „pokud kořeny antropologie jako disciplíny jsou ve studiu příbuzenství a sociální organizace, tyto kořeny jsou i základem zkoumání migrace v antropologii.“ (Brettell 2000: 106)

Na rozdíl od dalších teorií migrace, ve kterých se obvykle klade důraz na ekonomické faktory, teorie migračních sítí zdůrazňuje sociální aspekt procesu migrace. Ve středu její pozornosti je skutečnost, že “migrační toky se odehrávají v rámci sociálních interakcí, jichž je migrant aktivním subjektem” (Drbohlav, Uherek 2007: 132). V rámci této teorie se na sociální síť migrantů nahlíží jako na “množiny interpersonálních vztahů, jež spojují migranty v cílových prostorech a jejich původní komunity v jejich zdrojových zemích příbuzenskými a přátelskými pouty“ (Massey et al. 1988 cit.dle Drbohlav, Uherek 2007: 133). Migrační síť snižují sociální, ekonomické a emoční náklady do samotného aktu migrace a ovlivňují postmigrační chování.

“Existence migračních sítí mění vztah mezi původními příčinami migrace a následným pohybem migrantů mezi zdrojovým a cílovým prostorem migrace. Samotná existence migrační sítě se může stát důvodem k migraci. Migrační síť umožňují snadno překonávat překážky v migraci i vytvářet podmínky k životu v cílových prostorech. Migrační síť pomáhají překonat pocit marginality, ale současně mohou samy produkovat marginální

² Ruský student musí osvědčit své zahraniční vysvědčení

skupiny. Ovlivňují nejen destinaci migrujících, ale též jejich počet. Ovlivňují také složení migrantů” (Drbohlav, Uherek 2007: 133).

Tuto teorii lze snadno aplikovat i na studentskou migraci. Například v zmiňované mnou studii Baláže (2010) autor uvádí, že studium v zahraničí je nejen ekonomicky nákladnou záležitostí, je nákladný i z psychologického hlediska, jelikož v důsledku migrace studenti často ztrácí sociální kontakty, které vybudovali doma. Pokud ve zvolené zemi studia žije velký počet krajanu, může to pomoci snížit jak ekonomické, tak i psychologické náklady migrace, proto přítomnost spoluobčanů v určité destinaci hraje důležitou roli při rozhodování studentů ve prospěch té či oné země studia.

5.2 Dočasnost a trvalost

Někteří badatele věnující se zejména kulturní adaptaci a integraci cizinců zdůrazňují roli sociálních sítí v životě migranta. Například Young Kimová (2000) tvrdí, že budování sociálních sítí v přijímací společnosti závisí na představách migranta o délce svého pobytu v zahraničí. Tak například cizinci, kteří jsou zaměřeni zůstat v zahraničí delší dobu, mají větší motivaci se adaptovat do nového prostředí, tím pádem se budou víc snažit komunikovat s příslušníky majority. (Kimová 2000) Vztahy migrantů s domácí populací mohou mít různou podobu - mohou to být velmi blízké, neformální (přátelé, sousedi, známe) vztahy či dokonce primární vztahy (smíšená manželství) anebo formalizované či institucionalizované (účast v dobrovolných organizacích, spolcích) (Miroslava Rákoczyová, Hana Pořízková In: Rákoczyová, Trbola 2009)

Krátkodobí nebo dočasní migranti mají menší zájem o lokální společnost a komunikaci s místními obyvateli, proto zahraniční studenti, kteří vnímají svůj studijní pobyt jako krátkodobou záležitost, mohou omezovat své sociální sítě na spolužáky a přátele ze své mateřské země. (Kim,2000) Kimová také tvrdí, že sociální síť migrantů má svojí dynamiku. Během času tato síť skládající se výhradně z příslušníků stejné etnické skupiny se začíná doplňovat příslušníky hostitelské společnosti.

5.3 Sociální kapitál

Sociální vztahy, které vytvářejí migranti v cílové zemi, jsou základem budování sociálního kapitálu (De Palo, Faini, Venturini 2007 In: Rákoczyová, Trbola 2009), což je zdrojem v podobě sítí kontaktů, které může migrant použít v případě potřeby. „Velikost sociálního kapitálu je dána nejen množstvím kontaktů, ale také velikosti ekonomického, kulturního a symbolického kapitálu jednotlivých členů takto vytvořených sítí. (Velký 1996 in Rákoczyová, Trbola 2009)

Rozlišujeme tři typy sociálního kapitálu, který migranti budují v hostitelské zemi. (Goodson a Phillimore 2008 In: Rákoczyová, Trbola 2009):

1. **Vnitroskupinový** („bonding“) nebo svazující. Je tvořen na základě silných vazeb uvnitř určitých skupin- především mezi členy rodiny a příslušníky etnických skupin.
2. **Přemostující** (bridging) je vytvářen prostřednictvím méně silných vztahů, které překračují hranice etnické nebo příbuzenské skupiny.
3. **Spojovací** („linking“) jsou kontakty mezi jedinci na různých pozicích v mocenské a sociální struktuře společnosti.

Autoři tvrdí, že budování vnitroskupinového sociálního kapitálu má své výhody zejména v úvodních fázích migrace. Zajišťuje migrantům ochranu proti sociální izolaci. Současně však má i řadu nedostatků- může sloužit jako bariera při navazování vazeb s domácí populací (přemostujícího sociálního kapitálu) a získávání jazykových a kulturních kompetencí. Výlučná orientace na sociální sítě vlastní etnické skupiny může být vynucena. To se děje především tehdy, když majorita má negativní postoj a předsudky vůči určité etnické skupině. Důsledkem je omezená možnost vzniku a rozvíjení přemostujícího sociálního kapitálu. (Rákoczyová, Trbola 2009)

5.4 Bochnerův model “model of friendship networks”

Americký sociální psycholog Stephen Bochner (Bochner, Furnham 2001 In: Zhou a kol. 2008) tvrdí, že zahraniční studenti v cizině vytvářejí tři typy sociálních sítí.

1. Monokulturní (monocultural)

Monokulturní síť se skládá jak z krajanu v hostitelské společnosti, tak i z lidí, kteří zůstali v místě původu (přátelé, příbuzní atd.). V dnešní globalizované společnosti komunikace s těmito lidmi je usnadněná různými komunikačními technologiemi, což umožňuje zahraničním studentům udržovat své kulturní hodnoty v cizině.

2. Bikulturní (bi- cultural)

Tuto síť představují příslušníci majoritní společnosti včetně studentů, vyučujících, školních poradců a koordinátorů. Prostřednictvím budování těchto sociálních sítí studenti mají možnost poznat některé důležité kulturní zvyky a normy, které mohou být nápomocné při studiu a životě v zahraničí.

3. Multikulturní (multi- cultural)

Multikulturní síť je tvořena ostatními zahraničními studenty (pocházejícími z jiných zemí). V rámci těchto sociálních sítí studenti mohou projevovat vzájemnou sociální podporu a společně sdílet různé společenské aktivity.

I když komunikace v bikulturní sociální síti má značné sociologické, akademické a psychologické výhody, z výzkumů vyplývá, že většinou studenti uvádějí, že jejich nejbližšími přáteli jsou příslušníci jejich monokulturní sítě. (Bochner, Furnham 2001 In: Zhou a kol. 2008) V poslední době jsou aspekty sociálních sítí migrantů transformovány a zobecňovány do konceptu transnacionalizace. (Drbohlav, Uherek 2007)

6. TRANSNACIONÁLNÍ MIGRAČNÍ SÍŤE

6.1 Transnacionální migrační teorie (Transnational migration theory)

Už na přelomu devatenáctého a dvacátého století bylo zřejmé, že přistěhovalci po migraci udržují své sociální sítě s původním domovem prostřednictvím dopisování a peněžních převodů. Avšak američtí sociologové zkoumající v letech 1920-1930 proces migrace zaměřovali svojí pozornost spíše na to, jak lidé z rurálního prostředí zvládají nové životní podmínky urbanizované společnosti. Hlavním důvodem zkoumání migrace v té době bylo to, že lidé spojovali příjezd migrantů do svých měst s různými problémy. (Szalo, 2007)

Na přelomu osmdesátých a devadesátých let se však situace změnila. Antropologové a sociologové, hlavně v Americe a Velké Británii, obrátili svůj zájem k samotnému procesu mezinárodní migrace a životům migrantů (Harney, Baldassar 2007 In: Szalo, 2007). Ve snaze pochopit jaký vliv měly původní společnosti přestěhovalců na globální migrační toky, badatelé začali zkoumat původní prostředí, ze kterých pocházeli migranti. Dalším impulsem byl zájem o zkoumání role globalizačních procesů v těchto místních společnostech. V důsledku zkoumání si sociologové a antropologové všimli nové formy mezinárodní migrace. Tato migrace je pozoruhodná ve smyslu toho, že migranti žijí přeshraničním životem, což znamená, že se souběžně začleňují do více míst, které se nacházejí na území různých národních států. (Szalo, 2007)

Samotný koncept transnacionality se používal i dříve, avšak mezi prvními, kdo se pokusil o podrobné vysvětlení transnacionální migrace a systematizace transnacionálních teorií, byly antropoložky Linda Basch, Nina Glick-Schiller a Cristina Szanton –Blanc (1990). Autorky kritizovaly dřívější migrační teorie, které podle jejich mínění neodrážely a nevíšimaly si soudobé povahy migrace, která se stala možnou díky rozvíjejícím se globalizačním tendencím dnešního světa. (Basch et al 1994 In: Szalo, 2007)

„Transnacionální teorie prohlašují, že sociální sítě a aktivity migrantů se v poslední době neomezují na hostitelskou zemi, nýbrž se ve velké míře udržují, resp. probíhají přes hranice národních států. Migrantské subpopulace udržují silné a trvalé kontakty se zeměmi původu, čímž dávají vzniknout transnacionálním prostorům. Migranti již více nejsou vykořenění, nýbrž propojili původní a hostitelskou společnost v jednu arénu pro sociální akci, mohou se dnes snadněji pohybovat mezi nimi a kromě peněžních remitencí přinášejí do zemí původu i „sociální remitence“ v podobě svých zkušeností z nového prostředí. Podle transnacionálních teorií se imigranti vedle udržování silných styků se starým domovem zároveň snaží začleňovat do společnosti svého nového domova a tyto dvě tendence již více nejsou ve vzájemném protikladu, nýbrž jdou ruku v ruce” (Brettell 2000 In: Janičko 2012: 4)

Tím pádem se centrem pozornosti stává nový typ migranta- transmigranta, který již není pasivním subjektem, ale aktivním participantem, skutečným aktérem, který prostřednictvím budování sociálních sítí a vytváření hraničních prostorů a transnacionálních sociálních polí propojuje dva světy – svůj původní a nový domov (Szalo, 2007).

Každodenní praktiky a životní svět transmigrantů, tedy svět, ve kterém jednají, přijímají rozhodnutí a v němž jsou formovány jejich identity, se takto zakládá na participaci v transnacionálním sociálním prostoru informací, peněz, zboží a na sociálních sítích propojujících místo původu a hostitelskou společnost. Přičemž se nejedná o dva (či více) odlišné světy v různých národních státech, ale o jeden společně sdílený svět. (Szalo, 2007). Transmigranti si obvykle neuvědomují svoji „transnacionální jinakost“ a nepřemýšlí o sobě v kontextu transnacionální migrace, neuvažují o svém životě jako o dvou rozlišných světech „tu a tam“, snaží se spojit tyto dva světy v jedno. Avšak je zajímavé to, že ve vlastním diskursu o domově většinou označují slovem domov místo svého původu, což svědčí o tom, že i když transmigranti vytvářejí transnacionální sociální pole, jejich identity zůstávají zakotveny v řádu nacionalismu a rámcích vědění, které formují národní státy. (Szalo, 2007).

7. VÝZKUMNÝ PROBLÉM A VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Výzkumným problémem mé práce je otázka povahy migrace krasnojarských studentů do České republiky. V rámci tohoto výzkumného pole jsem zvolila užší výzkumné otázky, týkající se sociálních sítí aktérů, které podle mého názoru pomohou řešit výzkumný problém. Chtěla jsem hloubkově porozumět tomu, jak sami aktéři rozumějí své sociální realitě, jaký význam přikládají svému sociálnímu poli, jak konstruují své vztahy a sami sebe situují ve své sociální skupině. Kladla jsem si za cíl zodpovědět: Jaká je povaha migrace studentů z Krasnojarsku, a to na základě analýzy sociálních sítí migrantů? Výzkumný problém jsem rozvíjela na základě pěti dílčích výzkumných otázek.

- 1. Jaké byly motivy informátorů ke studiu v zahraničí a jakou roli hrály sociální sítě v přijetí rozhodnutí studentů o aktu migrace? Jakým způsobem se různé motivace k pobytu v České republice odrážely v navazování a udržování sociálních sítí v minulosti?** (jak se dozvěděli o studiu v ČR, proč se rozhodli přijet, jestli před svou migrací již měli nějaké známé, kteří studovali na VŠ v ČR)
- 2. Jaká je samotná konstrukce, strategie navazování a udržování sociálních sítí v situaci migrace ?** (jde mi o to, aby popsali svou soc. realitu. Bude mě zajímat, kdo jsou všichni důležití lidé a instituce v životě aktérů mé studii, s kým komunikují, odkud tito lidé pocházejí, co je to za instituci, jaké jsou jejich vztahy s domovem, jaké jsou způsoby interakce)

3. **Jaký význam přisuzují aktéři vlastním sociálním sítím?** (obsah komunikace - o čím s těmi lidmi mluví, co spolu prožívají, řeší, jaké mají závazky a očekávání vůči těmto lidem, k čemu je používají, kdo jim pomáhá v životních krizích?)
4. **Jakým způsobem se různé motivace k pobytu v České republice a vlastní představy migrantů o budoucnosti odráží v navazování a udržování sociálních sítí v přítomnosti?** (jaké jsou jejich perspektivy - chtějí zůstat v České republice/ vrátit se domů/ přestěhovat do další země?)
5. **Jak aktéři reflektují dynamiku svých sociálních sítí?** (potřebuju zjistit, jak aktéry reflektují změnu sociální sítě v průběhu času a v závislosti na jejich potřebách a představách).

II. METODOLOGICKÁ ČÁST

1. METODOLOGIE

1.1 Výzkumná strategie

Vzhledem ke svému výzkumnému problému a výzkumným otázkám jsem zvolila kvalitativní metodu. Podle mého názoru, právě kvalitativní výzkumná metoda přispěje k prohloubení poznatků a získání požadované mnou informace o povaze krasnojarské studentské migrace do České republiky a o sociálních sítích těchto studentů. Kvalitativní výzkum se „většinou zaměřuje na život lidí a jeho jednotlivých životních sekvencí, jež se snaží pochopit a porozumět jim. Kvalitativní metody se užívají k odhalení a porozumění tomu, co je podstatou jevů, o nichž toho ještě moc nevíme. Mohou být také použity k získání nových a neotřelých názorů na jevy, o nichž už něco víme. V neposlední řadě mohou kvalitativní metody pomoci získat o jevu detailní informace, které se kvantitativními metodami obtížně podchycují.“ (Strauss, Corbinová, 1999: 32).

1.2 Technika sběru dat

Při zvolení techniky sběru dat jsem se také řídila svým výzkumným problémem a výzkumnými otázkami. V rámci mé práce bylo důležité zjistit postoje informátorů, jejich představy, pocity a subjektivní porozumění sociální realitě. Kromě toho, potřebovala jsem zjistit informace o minulosti a budoucnosti, tedy o tom, co nelze pozorovat a zaznamenat.

Důležité bylo také to, aby moji informátoři mohli vyjadřovat své subjektivní názory a samostatně navrhnout možné vztahy a souvislosti. Na základě výše zmíněného, vybrala jsem verbální techniku dotazování. Používání silně strukturovaného dotazování není příliš vhodnou technikou v kvalitativním výzkumu (Hendl 2008). Polostukturované dotazování je jaskousí střední cestou. Vyznačuje se definovaným účelem, určitou osnovou a pružností procesu získávání dat (Hendl 2008). Aby interview byly strukturovanější a probíhaly snadněji a rychleji, vytvořila jsem okruhy otázek k rozhovoru (viz otázky v závorkách po výzkumných otázkách), které mi umožnily udržovat záměření rozhovoru a zjistit všechno důležité pro výzkum. Při klázení otázek jsem se snažila aby otázky nebyly sugestivní a umožňovaly informátorům volit jakákoliv slova a směr rozhovoru. Nejprve jsem kládla otázky, týkající se přítomnosti. Odpovědi na tyto otázky mi sloužily základem pro otázky zaměřené na minulost. Otázky ohledně budoucnosti jsem nechála na konec. Mateřský jazyk mých informátorů je ruština, proto všechny rozhovory probíhaly v ruském jazyce. Komunikace v ruštině jim umožnila lépe vyjadřovat své myšlenky a vytvořila uvolněnější atmosféru. Aby se neztratila žádná informace, jak po straně obsahové, tak i formální, rozhovory jsem nahrávala na diktafon. Místo rozhovoru jsem domluvila s každým informátorem zvlášť. Všechny rozhovory se uskutečnily v březnu- dubnu roku 2015.

1.3 Výběr vzorku

Pro svůj výzkum jsem zvolila účelové vzorkování „Účelové vzorkování - volba bohatých případů pro hlubší studium. Počet případů a jejich výběr závisí na účelu studie“(Hendl 2008: 152). Vzhledem ke svému výzkumnému problému jsem stanovila čtyři základní kritéria, která by moje informátoři měli splňovat:

- 1. Místo původu Krasnojarsk**
- 2. Status studenta studujícího na české VŠ**
- 3. Občanství Ruské Federace**

Vzhledem ke svému výzkumnému problému, soustředila jsem se jenom na ruskou cizineckou skupinu studentů, kteří přijeli do ČR za účelem studia a pobývají tady na základě studentských víz, nikoli na ruskou menšinu v Česku.

4. Doba pobytu v ČR více jak dva roky

S ohledem na organizaci ruské studentské migrace dále jsem stanovila minimální délku pobytu na dva roky, který zahrnuje přípravný jazykový kurz a první rok studia na VŠ.

„Sila kvalitativních dat nespočívá v množství sledovaných lidí, ale ve schopnosti výzkumníka dobře poznat několik lidí ve svém kulturním kontextu“ (Hendl 2008: 55), což znamená, že jsem potřeboval získat mnoho informací o malém počtu lidí, proto jsem se rozhodla, že celkový počet informátorů bude obsahovat 10 osob. Udělala jsem rozhovory s devěti ženami a jedním mužem. Věk všech informátorů pochyboval kolem 23-24.

Jednotliví informátoři

Informátor/ka	Věk	Místo původu	Délka pobytu	Škola
Informátorka č.1	23	Krasnojarsk	Šest let	Univerzita Karlova
Informátorka č.2	23	Krasnojarsk	Šest let	Vysoká škola ekonomická
Informátorka č.3	23	Krasnojarsk	Šest let	Univerzita Karlova
Informátorka č.4	23	Krasnojarsk	Šest let	Univerzita Karlova
Informátorka č.5	23	Krasnojarsk	Šest let	Vysoká škola ekonomická
Informátorka č.6	23	Krasnojarsk	Šest let	Vysoká škola ekonomická
Informátorka č.7	23	Krasnojarsk	Šest let	UNIP
Informátor č.8	24	Krasnojarsk	Sedm let	Univerzita Karlova
Informátorka č.9	24	Krasnojarsk	Sedm let	Univerzita Karlova
Informátorka č.10	23	Krasnojarsk	Šest let	Univerzita Karlova

1.4 Analytické postupy

Veškeré rozhovory jsem nahrávala na diktafon. Prvním krokem mé analýzy byla komentovaná transkripce. Zvolila jsem tuto techniku oproti doslovné transkripci, shrnujícímu a selektivnímu protokolu, protože bylo důležité zachovat celý rozhovor a zachytit všechny projevy promluvy svých informátorů (např. smích, způsob řeči). Data jsem si na začátku

přepsala v ruském jazyce. Důležité pro můj výzkumný projekt věty a odstavce jsem přeložila pak do češtiny. Další analýza a kódování probíhaly také v českém jazyce. Sběr a analýzu dat jsem prováděla paralelně, což je typickou charakteristikou kvalitativního výzkumu. Analýzu textu jsem začala segmentací dat. Těmto úryvkům/segmentům jsem přiřazila jednotlivé kódy. Co se týče druhů kódování, zvolila jsem kódování otevřené. Celkém jsem vytvořila 28 kódů. Dále jsem přistoupila k hledání vztahů mezi kódy a vytvoření kategorií. Snážíla jsem se vytvářet jasná slovní pojmenování. Kategoriemi staly vybrané aspekty, týkající se sociálních sítí migrantů (konstrukce, strategie, význam, dynamika, perspektivy, způsob údtžování, frekvence)

1.5 Hodnocení kvality výzkumu

Můj výzkum se vyznačuje vysokou mírou validity a nízkou mírou reliability. Dosáhnout validity mi umožnila samotná povaha polostrukturovaného rozhovoru, která předpokládá možnost dotázat se na nejasnosti vyskytující se během interview. Volná a otevřená forma otázek také přispívá k zvýšení validity. Jsem insiderem sledované skupiny, což mělo značné výhody- např. větší otevřenost mých informátorů a přátelská atmosféra. Na druhou stranu, brala jsem na vědomí, že můj status studentky z Krasnojarsku, studující v České republice, může vést k promítání vlastní zkušenosti a subjektivních předpokladů do odpovědi informátorů, proto jsem neustále reflektovala. Abych mohla ospravedlnit své závěry a interpretaci, uváděla jsem citace rozhovoru. Generalizace mých závěrů na celou složku krasnojarských studentů, studujících v České republice, je obtížná kvůli malému počtu informátorů, avšak považuji svůj výzkum za užitečný. Umožnil prozkoumat do hloubky fenomén krasnojarské studentské migrace do ČR. Kromě toho, je velmi pravděpodobné, že podobné výsledky, kterých jsem dosáhla během výzkumu se objeví při dalším studiu této skupiny mimo vybraný mnou vzorek, nebo aspoň poslouží základem pro další výzkumy migrantů ze studentského prostředí z Krasnojarsku.

1.6 Etické otázky

Při provedení výzkumu jsem se řídila čtyřmi základními etickými pilíři sociálních věd (princip dobrovolné participace, princip důvěryhodnosti, princip neublížení a princip správnosti). (E-kurz: Úvod do společenskovedních metod)

Při zahájení výzkumu jsem informovala všechny aktéry o účelech a průběhu výzkumu. Vysvětlila jsem to, jakým způsobem budu nakládat s daty. Sdělila všem informátorům, že mohou od výzkumu ustoupit v jakýkoli okamžik výzkumného projektu.

III. EMPIRICKÁ ČÁST

1. POVAHA STUDENTSKÉ MIGRACE KRASNOJARSKÝCH STUDENTŮ V ČESKÉ REPUBLICE

1.1 Motivy ke studiu v České republice

Motivace a důvody k migraci se promítají do jednání člověka v hostitelské společnosti a jeho vztahů k ní.

Na základě mnou realizovaného výzkumu se ukázalo, že všichni informátoři přijeli do České republiky prostřednictvím společného programu školy Okey a Uniprep, o kterém se však dozvěděli různými způsoby. Někteří našli tuto cestu sami přes internet, jiní - studenti školy Okey se dozvěděli o příležitosti studia v Praze přes své vyučující, další se rozhodli ve prospěch České republiky na základě doporučení a zkušeností svých známých.

Avšak podněty a motivy ke studiu v ČR se lišily mezi jednotlivé informátory. Všichni informátoři, s kým jsem provedla rozhovory, odjeli studovat do České republiky ve věku 17-18 let, proto u mnohých značnou roli v rozhodnutí o migraci hrálo mínění rodičů, kteří předpokládali, že prestižní a kvalitní evropské vzdělání se výše cení jak doma v Rusku, tak i obecně ve světě, a pak umožní jejich dětem získat lepší zaměstnání a zajistí lepší budoucnost.

„ Tatínek si vždy přál, abych získala kvalitní vzdělání v Evropě, kde není žádná korupce, nikdo nekupuje své známky a diplomy, kde ke všem studentům je stejný přístup, kde je zdravá konkurence a všechny dostávají to, co zaslouží. “ (informátorka č. 10)

Někteří byly dokonce nuceni rodiči k aktu migrace. Stěhování do Česka bylo pro ně emocionálně náročnou záležitostí.

„ Nikdo se ani neptal na moje mínění, všechno rozhodli rodiče za mě, nikdy jsem nechtěla jet studovat do zahraničí. Měla jsem ráda Krasnojarsk, své kamarády a svůj život doma. Prostě

jednou maminka a tatínek přišli a řekli, že jedu studovat do Prahy. Za tři dny před odletem jsem asi stokrát rozbalovala kufr, plakala a říkala, že nikam nejedu. Ale... už jsem s tím nic nemohla udělat..“ (informátorka č. 4)

Byly však i tací, kteří samostatně přijali rozhodnutí o studiu v jiné zemi. Na jejich přání především měla vliv předcházející zkušenost bydlení nebo studia v zahraničí. Je pozoruhodné, že většina informátorů ani jednou nebyla v Česku a ze začátku neuvažovala o České republice jako o zemi studia. Mezi potenciálními nejpobulárnějšími destinacemi byly Velká Británie, Irsko a Německo. Avšak některé důvody, zejména finanční, nakonec přispěly k tomu, že informátoři změnili své názory a vybrali si Českou republiku. Studium v Česku se pro ně stal jakýmsi kompromisem mezi přáním studovat na vysoké škole v zahraničí a získáváním tohoto vzdělání za rozumnou cenu.

„ V létě roku 2007 škola Okey, kde jsem studovala angličtinu, nabídla svým studentům možnost odjet na celé léto do Anglie, byl to jakoby studentský program, kde jsme měli žít spolu s ostatními lidmi jako v letním táboře, učit se angličtinu a cestovat po Anglii, takové učení a zábava zároveň. Když jsem se odtud vrátila, řekla jsem svým rodičům, že po ukončení střední školy se mi tam moc chce jet. Rodiče nebyli proti mému rozhodnutí, naopak všichni mě podpořili, ale když jsme začali hledat různou informaci o vysokých školách ve Velké Británii, zjistili jsme, že je tam studium velice drahé a tatínek řekl, že si to nemůžeme dovolit a pokud chci studovat nějakou školu v zahraničí, ať najdu něco levnějšího. Ve škole Okey jsem se dozvěděla o příležitosti studovat v Praze. Nikdy předtím jsem nebyla v Česku a skoro nic jsem o této zemi nevěděla, ale vyučující ze školy nám řekli, že je to dobrá možnost studovat v zahraničí za nízkou cenu a že český a ruský jazyk jsou velmi podobné, tak jsme se rozhodli, že jdeme do toho..“ (informátorka č. 7)

Jiná informátorka popisuje stejný zážitek

„ Chtěla jsem zdokonalit svoji angličtinu a rodiče mě poslali na dva měsíce do Irsku. Je to prostě neuvěřitelná země. Potkala jsem tam hodně zajímavých lidí a pochopila, že bych po absolvování střední školy velmi tam chtěla studovat na univerzitě, ale rodiče mi řekli, že náklady na studium, ubytování a život v Irsku jsou velmi vysoké. Byla jsem velmi smutná z toho, že nemůžu tam jet, ale už jsem se nechtěla vzdávat plánu studovat v zahraničí, proto jsem začala hledat v internetu různé možnosti a zjistila, že nejlepší variantou bude jet do

Česka přes Okey a Uniprep. Rodičům se tento nápad také zalíbil, byla to dobrá možnost získat evropské vzdělání za nízkou cenu.“ (informátorka č. 10)

Mezi mými informátory jenom informátorky č. 9 a č.3 od samého začátku uvažovaly výhradně o České republice jako o zemi migrace. Studium v Česku pro něj bylo součástí životního projektu a prvním krokem k trvalému usídlení v této zemi.

„Když mi bylo 17 let a již jsem studovala v prvním ročníku na Pedagogické fakultě, koupily jsme s maminkou turistický zájezd do Prahy. Během tohoto dvoutýdenního pobytu jsem se prostě zamilovala do tohoto města, ta gotická architektura, atmosféra, je to nádherné... Bylo mi jasné, že chci tam bydlet, byl to můj sen. Když jsem o tom řekla mamince, maminka mě v tom podpořila a řekla, ať vyhledám způsoby, jak se tam můžu dostat. Rychle jsem pochopila, že nemůžu tam prostě odjet a nic nedělat, proto jsem začala hledat na internetu všemožné varianty a studentské programy a našla Okey a Uniprep.“ (informátorka č.9)

Ve shodě s tvrzením Balaže (2010) se během mého výzkumu ukázalo, že mezi rozličné důvody, které konečně přivedli informátory k výběru České republiky jako země studia, kromě kvalitního vzdělání, poměrně nízkých nákladů na studium a blízkosti jazyka velkou roli hráli migrační sítě. Několik informátorů uvedlo, že vybrali studium v Česku, protože tam měli známé a přátele, kteří již studovali na českých vysokých školách. Někteří se dokonce rozhodli o studiu v ČR spontánně v důsledku toho, že jejich blízcí kamarádi se rozhodli odjet studovat do Prahy.

„Po ukončení střední školy jsem šel studovat filologii do SFU, kde maminka byla děkanem mé fakulty. Hned po prvním semestru jsem pochopil, že tam studovat nechci, hlavně kvůli svým spolužákům. Víš, oni měli ke mně takový předpojatý vztah. No jo jasně, máš jedničku, vždyť tvoje máma je děkankou, určitě všechno zvládneš, maminka se postará. Nechtěl jsem to slyšet, chtěl jsem dokázat, že jsem schopen dosáhnout všeho sám, bez pomoci. V tom okamžiku, kdy jsem začal uvažovat o dalších univerzitách v Krasnojarsku, kam bych mohl jít studovat, moje nejlepší kamarádka (informátorka č 9) mi řekla, že se konečně rozhodla, že v září jede studovat do Prahy a začala mě přemlouvat, abych jel s ní. O studiu v zahraničí jsem nikdy neuvažoval, ale všechno se seběhlo takovým způsobem, že jsem si řekl, proč ne?“ (informátor č.8)

Pro informátorku č. 6 rozhodnutí o získání vzdělání v Česku bylo také velmi spontánní. I když její matka byla iniciátorem jejího příjezdu, nebylo to naplánováno dopředu. I v tomto případě klíčovou roli ve výběru Prahy sehrála přítomnost známých krajanů v zemi potenciálního studia.

„ Studovala jsem v posledním ročníku na střední škole a nevěděla jsem, do jaké univerzity pak mam jít, nic se mi prostě nelíbilo. Jednou maminka přišla z práce a řekla, že potkala známou, která vyprávěla o tom, že její dcera studuje vysokou školu v České republice. Maminka se zeptala, kolik stojí ten „Harvard“ a zjistilo se, že ceny jsou velmi přijatelné. Tak mi maminka řekla, že si to můžeme finančně dovolit a pokud tam chci jet, tak můžu. Byla jsem šokována, nikdy jsem si nemyslela, že moje rodina je schopna si finančně dovolit moje studium v zahraničí, pro mě to bylo jako neuvěřitelný sen, hned jsem řekla, že souhlasím.“ (informátorka č.6)

1.2 Plány do budoucna

Představy o zemi budoucího usídlení, stejně jako motivace ke studiu v zahraničí, hrají velkou roli ve formování jednotlivých migračních příběhů, vnímání a konstruování sociálního světa migrantů a ovlivňuje jejich vztah k české kultuře a české společnosti.

Otázka týkající se budoucích plánů mých informátorů se jevila jako velmi aktuální, jelikož všichni zúčastnění ve výzkumu studují buď v posledních ročnících bakalářského studia, nebo v magisterském studiu.

Když jsem se jich ptala na vlastní perspektivy a plány ohledně budoucího usídlení v té či oné zemi, objevovaly se různé názory.

Někteří tvrdili, že Praha se jim líbí, ale nemohou přesně říci, jestli zůstanou tady nebo ne. Na jejich rozhodnutí mohou mít vliv různé okolnosti- zda najdou v ČR partnera či zaměstnání, kvůli kterým by mělo smysl zůstat.

„ Prostě nevím.. Pochopila jsem, že život je taková věc, která se může změnit v libovolném okamžiku. Nikdy nevíš, co život pro tebe připravil. Mám ráda Prahu, ale ještě nevím, zda tu zůstanu nebo ne. Uvažuji o tom, že bych možná jela studovat na magistra někam jinam, ale

nevím... Jsem tu již šest let, mám tady kamarády, všechno je známé, taková zóna komfortu. Ale na druhou stranu si myslím, že je dobré a užitečné občas nechat tu zónu komfortu a zkusit něco nového.“ (informátorka č. 10)

„ V současné době neuvažuju o tom, že bych opustila Prahu a jela někam jinam. Mám tady práci, školu, kamarády. Budu tu ještě minimálně tři roky, dokud neukončím bakaláře a magistraturu, pak uvidíme, možná můj manžel bude nějaký Angličan a nakonec se rozhodnu přestěhovat za ním do Anglie, kdo ví?“ (informátork č. 7)

„Mám v plánu získat tady titul magistra, což znamená, že ještě nějakou dobu určitě budu v Česku. Ale přesně nemůžu říct, jestli tady zůstanu či odjedu někam jinam. Nedržím se Prahy. Kdybych našla nějakou práci třeba v Německu, klidně bych odjela. Stejně platí naopak, pokud najdu tady skvělou, zajímavou práci, za kterou budu dostávat dobrý plat, tak zůstanu v Praze.“ (informátorka č. 2)

Jiní informátoři přesně neví, jaká bude další země jejich destinace, ale jsou přesvědčeni, že jejich usídlení v Praze je jenom dočasné. Také mají rádi svůj život tady, avšak nedokážou si představit, že Praha se stane jejich domovem na celý život. Pozoruhodné je to, že tito informátoři vnímají svůj svět a neustálou mobilitu jako něco samozřejmého a nutného, pohyb je součástí jejich života. Tato situace odpovídá tvrzení Morokvasic (2004 In: Radka Klvanová 2009), podle kterého člověk může být „usazen“ nejen na určitém teritoriu, ale i v pohybu.

„ V mých nejbližších plánech do budoucna je stěhování se do Rakouska. Před měsícem jsem ukončila bakaláře a ta nezisková organizace, ve které jsme pracovala během studia v Praze, mi nabídla příležitost odjet na jeden rok pracovat do Vidně. Víím, že pokud budu dobře pracovat, mohou mi pak nabídnout další práci v Belgii nebo v Rotterdamu, a doufám, že se tak skutečně stane. Miluju tuhle práci, kromě toho ráda poznávám nové lidi a kultury. Podle mě je to zajímavá zkušenost, která přispívá k osobnímu rozvoji a rozšíření obzoru. Pro mě vůbec není problém se pořád někam stěhovat. Život je jeden, a pokud se mi nabízí možnost navštívit různé země a zkusit jaké to tam je, proč bych tuto možnost nevyužila.“ (informátorka č. 6)

„ Ještě přesně nevím, kam odjedu po ukončení magistra, ale určitě nezůstanu v Praze, i když jí mam rád. Mám tady v Praze hudební kapelu, zpíváme a hrajeme v různých klubech. Však

pro člověka, který se chce nějak realizovat v hudební sféře, Praha není moc vhodné místo, je příliš malá, proto uvažuji o přestěhování se do Moskvy, tam je prostě více možností. Ale víš, ani o Moskvě neuvažuji jako o konečné destinaci. Ve skutečnosti strašně rád se pořád stěhuju, překonávám různé překážky na novém místě, zkouším, čeho jsem chopen. Mám rád kardinální změny, proto následující lokací po Moskvě musí být Amerika nebo Austrálie.“ (informátor č. 8)

Objevili se však i ti, kteří si nemohou představit, že by opustili Prahu a změnili svůj život. Přičemž sociální sítě informátorů i zde hráli velkou roli.

„ Proboha, o čem to mluvíš, kam bych se stěhovala? Tady mám všechno- mám manžela Čecha, pejska, byt, milovanou práci, maminku, která se kvůli mně sem přestěhovala. Kromě toho strašně miluju Prahu, manžel je také takový patriot, vyrůstal v Praze, má tu rodinu a kamarády. Milujeme ten život tady, jaký má smysl se stěhovat, i když už žiješ v nejlepším místě na světě?“

(informátorka č. 9)

„Nedokážu si představit, že bych se někdy někam stěhovala. Vždyť můj celý život už je v Praze, tady je můj přítel, máme spolu byznys a byt, kromě toho moje rodiče teď vážně přemýšlí o stěhování do Prahy. Náš život je prostě tady, nechceme se stěhovat.“

(informátorka č. 3)

Podle mě dalším zajímavým nálezem, který se objevil během výzkumu, je to, že i když původně člověk zamýšlí svojí studentskou migraci jenom jako krátkodobou záležitost, jako nějaký stupeň v životě, dokonce může být nucen k migraci, jako například informátorka č. 4, časem tyto postoje a představy se mohou měnit. Z krátkodobé migrace se může stát migrace dlouhodobá, dokonce i trvalá.

„ I když jsem nechtěla jet do Česka a moje rodiče si dosud myslí, že až dokončím magistra tak se vrátím domu, mě se už domu nechce. Chci zůstat tady nebo přestěhovat do nějaké další zemi“ (informátorka č. 4)

Pozoruhodně je také to, že i když někteří informátoři si nebyly vůbec jisti, ve které zemi se konečně usadí, všichni uvedli, že do Krasnojarsku se vracet určitě nechtějí. To může být

spojené jak se samotným životem v Krasnojarsku a individuálními preferencemi informátorů, tak i s celkovou ekonomickou a politickou situací v Rusku.

„ Nevím, kam pak pojedu, zda tu zůstanu nebo ne. Jediné, co můžu říct je, že se určitě nevrátím domu. Už jsem si zvykla na ten klidný evropský život, žádné problémy s hromadnou dopravou, možnost cestování, různé zajímavé akce a místa. Když jsem v Krasnojarsku, je to vždy taková nuda, nevím kam chodit, co dělat, tady je ten život prostě zajímavější“
(informátorka č. 5)

„ Vrátit se zpátky do Ruska určitě nechci. Vždyť sama víš, jaká je tam teď situace. Ceny stále rostou, mzdy zůstávají stejné. Všichni mí kamarádi v Krasnojarsku nemohou najít práci, prostě sedí doma a nic nedělají. Nechci žít takový život. Radši budu nadále pracovat tady v hotelu na recepci, než bych se vrátila do Ruska. “ (informátorka č. 1)

1.3 Modely studentů

Cílem mé analýzy výpovědi studentů z Krasnojarsku o jejich motivacích příjezdu do Prahy a budoucích plánech týkajících se usídlení v České republice bylo objevit, zda modely studentů, o kterých mluví Kopecká-Kashpurova, se ukážou i v mém výzkumu.

Během realizovaných mnou rozhovorů s deseti krasnojarskými studenty studujícími v Praze se ukázalo, že jednotlivé motivy ke studiu v ČR a vlastní perspektivy mých informátorů a informátorek, které zkoumala Kopecká-Kashpurova, jsou téměř stejné. Avšak v mém případě se většinou modely, o kterých uvažuje autorka, prolínaly a kombinovaly mezi sebou. Jenom jeden model zcela odpovídá modelu zmíněnému ve výše uvedené studii, a to je model č. 4, který je spojen s lidmi, pro které přestěhování do Prahy bylo cílevědomým životním projektem. Tito lidé již vytvořili jakési zázemí v České republice, mají tady rodiče, kteří se přestěhovali za nimi, a sdílejí společnou domácnost s člověkem, se kterým plánují svojí budoucnost. Jejich migračním projektem je natrvalo usadit se v Praze.

Zajímavé je také to, že ani jeden z mých informátorů na rozdíl od informátorek, se kterými prováděla rozhovory Kopecká-Kashpurova, nevěděl, že přijel do Prahy ze zvědavosti „na zkoušku“, podívat se, jak se tu žije, a rozhodnout se zda bydlení v této zemi jim vyhovuje.

Všichni přijeli do Prahy s konkrétními cíli, za vzděláním, a od začátku předpokládali, že tu stráví minimálně tři roky, dokud nezískají titul bakaláře.

Ani jeden informátor nevedl, že vždycky toužil odjet z Ruska do zahraničí a Česká republika byla pro něj dobrou výchozí variantou před stěhováním do dalších zemí Evropy. I když někteří informátoři se chystají v nejbližší budoucnosti přestěhovat se do dalších států, nebylo to naplánované dopředu.

Skoro všichni studenti byly sami iniciátoři příjezdu do České republiky, jenom jedna informátorka v podstatě naplňovala ambice svých rodičů a byla nucena k migraci. Avšak i její migrační příběh zcela neodpovídá uvedenému modelu č.1 Kopecké-Kashpurove, jelikož s prodlužující se délkou pobytu informátorka změnila svůj negativní postoj k české společnosti a představu ohledně budoucího usídlení v této zemi, už se ji nechce vracet domů do Ruska, představuje si svůj budoucí život v Praze nebo někde jinde.

Je také pozoruhodné to, že v rozporu s modely Kopecké- Kashpurove nikdo z mých informátorů neuvažuje o tom, že by se vrátil zpátky domů, do Krasnojarsku. Už si zvykli na ten „klidný a pohodlný život v Evropě“.

Jak jsem zmiňovala výše, důvody migrace a plány do budoucna mých informátorů a informátorů Kopecké-Kashpurove jsou skoro stejné. Avšak mohla bych přidat i další nevyskytující se ve zmíněné studii motiv: pro většinu mých informátorů se Praha stala jakýmsi „východiskem z nouze“. Tito studenti přijeli sem z vlastní iniciativy, avšak jejich původním cílem bylo studium v jiné evropské zemi. Kvůli určitým okolnostem, které se jevily jako nepřekonatelné překážky, tito studenti si konečně vybrali Českou republiku jako cílovou zemi.

Zkoumání jednotlivých důvodů migrace a vlastních perspektiv týkajících se usídlení je velmi užitečné, jelikož poskytuje možnost lépe pochopit a porozumět jednotlivým migračním příběhům a konstruování sociálních světů migrantů, avšak na základě provedených mnou rozhovorů se studenty z Krasnojarsku si dovoluji tvrdit, že je problematické vyvíjet konkrétní modely na základě jednotlivých motivů k migraci a plánů do budoucna, jelikož se většinou tyto dva aspekty kombinují a prolínají do množství rozličných modelů.

Považuji, že důvody, které přivedly mé informátory do České republiky, jsou relevantní pro zkoumání jejich života v minulosti, v úvodní fázi migrace. Planý do budoucna jsou důležité pro pochopení jejich života v přítomnosti, proto ve své práci rozdělím tyto dva aspekty a nebudu se snažit je spojit do konkrétních modelů, což, jak již jsem zmiňovala, se ukázalo být těžké vzhledem k objevenému množství kombinací.

Na základě analýzy motivů ke studiu v Praze je možné vytvořit čtyři typy studentů z Krasnojarsku.

1. Studenti, kteří **cílevědomě** přijeli do Prahy
2. Studenti, kteří byli **nucení** k aktu migrace
3. Studenti, pro které se Praha stala **kompromisem**
4. Studenti, kteří se rozhodli stěhovat do Prahy **spontánně**

S ohledem na budoucí plány informátorů a jejich představy o dočasnosti či trvalosti svého usídlení v České republice se dá mluvit o třech typech krasnojarských studentů v Praze.

1. První typ je spojen se studenty, kteří si již vytvořili v České republice zázemí a nepředstavují si svůj život někde jinde. Jejich migrační strategií je se **natrvalo** usadit v této zemi.
2. Druhý typ představují studenti, kteří by chtěli zůstat v Praze, avšak **nemají přesné plány** a cíle. Uvažují o tom, že by se mohli přestěhovat do dalších evropských zemí, ale odkládají své rozhodnutí do budoucna, podvolují se osudu a různým okolnostem.
3. Třetí typ tvoří studenti, kteří tvrdí, že ani Krasnojarsk, ani Praha nejsou místa, kde by se chtěli usadit natrvalo. Mají v plánu se **přestěhovat z České republiky do dalších zemí**. Tito studenti vnímají svojí migraci do Česka jako dočasný stav, přičemž považují svůj život v pohybu za samozřejmost

Dvěma posledním typům je společné to, že se oba vyznačují stavem dočasnosti, což může souviset jak se samotnou situací migrace, tak i s nejistým stavem studenta v období přeměny do dospělosti. (Kopecká- Kashpurova In: Bittnerová, Moravcová 2012)

„Dočasnost, nebo naopak trvalost, pobytu v ČR mají jen zřídka podobu jasného a definitivního rozhodnutí. Poměrně často jsou různě relativizované ve smyslu: zatím jsem zde a do budoucna uvidíme. Trvalá představa o dočasnosti pobytu může představovat implicitní zájem udržet tímto způsobem pouta se zemí původu anebo může být snahou o zachování původní identity.“ (Rákoczyová, Trbola 2009)

2. SOCIÁLNÍ SÍTĚ

2.1 Sociální sítě v minulosti (fyzicky přítomné subjekty)

(Uniprep)

Jak tvrdí Hendl (2008), odpovědi na otázky týkající se minulosti nejsou příliš spolehlivé. Během analýzy a interpretace rozhovorů brala jsem tuto skutečnost na vědomí. Studenti reflektují svoji zkušenost a zvládnutí okolnosti vytváření sociálních sítí, které dnes pokládají za významné. To znamená, že v jejich reflexi minulosti se zrcadlí jejich vztah k přítomnosti.

Po příjezdu do hostitelské země každý migrant cítí potřebu budovat nové sociální vztahy, což může být hned po příjezdu do nového prostředí velmi těžké. V úvodní fázi migrace se člověk může často cítit osaměle a izolovaně. Avšak v případě asistované migrace tento úkol „vyhledávání“ nových kamarádů se stává méně složitým, jelikož asistence poskytnutá odesílací a přijímací organizacemi zprostředkuje studentům první kontakt s novou společností a vytváří pro ně jakousi zónu komfortu.

Jak se ukázalo z rozhovorů, většina informátorů si reflektuje, že klíčovou roli v navázání prvotních sociálních kontaktů v Praze hrála škola Okey a Uniprep. Přičemž je pozoruhodné, že většina těchto sociálních sítí se vlastně vytvořila před samotným aktem migrace - ještě v Krasnojarsku. Většina informátorů se seznámila se svými „pražskými“ kamarády buď na úvodních přednáškách školy Okey, kde studentům poskytovali veškerou důležitou informaci týkající se budoucího studia v Praze, anebo ve vlaku na cestě za vízy do Jekatěrinburgu, kterou také organizoval Okey.

„Když jsem jela do Prahy, tak jsem věděla, že nebudu tam zcela sama, protože na těch úvodních přednáškách, kde nám poskytovali informaci ohledně Uniprepu, jsem se již seznámila s několika lidmi, s dalšími jsem se seznámila pak ve vlaku do Jekatěrinburgu, takže když jsem přijela do Prahy, už jsem vlastně měla nějaký zformovaný okruh známých.“ (informátorka č. 1)

„Před tím, než jsme se přestěhovali do Prahy, všichni, kdo se tam chystali, si museli pořídit české vízum, proto Okey organizoval pro nás společnou cestu do českého velvyslanectví v Jekatěrinburgu.“

Byla to cesta vlakem, která trvala skoro dva dny tam a dva dny zpátky. Kromě toho jsme všichni spolu ještě celý den strávili v Jekatěrinburgu. Jasně, že během této doby se všichni seznámili. Měli jsme společné cíle a zájmy, všichni hodně mluvili o budoucím životě v Praze. Obě kamarádky, se kterými jsem nejvíc komunikovala během prvního roku života v Praze, byly ty holky, se kterými jsem se seznámila v tom vlaku.“(informátorka č. 2)

Čas je nejdůležitějším zdrojem při vytváření blízkých vnitroskupinových (bonding) vazeb. Studenti z Krasnojarsku většinou strávili spolu na cestě do Jekatěrinburgu a zpátky celkem pět dní, což i když nemuselo nutně znamenat navázání bližších přátelství, přece zvětšovalo tuto možnost. Kromě toho všichni studenti měli jakýsi základ pro budování přátelských vztahů, jelikož měli hodně společného – zaprvé stejné místo původu a za druhé budoucí studium v Praze.

Pro některé informátory situace migrace byla ulehčena od začátku také tím, že přijeli do Česka spolu se svými kamarády nebo měli nějaké známé, kteří již studovali v Praze.

„Nebála jsem se, že budu úplně sama, protože jsem již měla v Praze dvě známé, které jsem znala ještě ze střední školy a které již studovali v Praze. Když jsem přijela, tak jsem jim hned zavolala a potkaly jsme se“ (informátorka č.5)

„Byla jsem šťastná, že jsem nepřijela do Prahy sama, ale s kamarádem, protože upřímně řečeno z prvního pohledu se mi nikdo tam nelíbil a neměla jsem přání se s někým kamarádit a komunikovat. Ta slečna, s kterou jsem bydlela v jednom pokoji na koleji, byla prostě hrozná. Pořád jsme se hádali, protože nikdy neuklidila své věci. Takže opravdu díky bohu, že jsem přijela s kamarádem, jinak bych se zbláznila “ (informátorka č.9)

Analýzováním odpovědí se ukázalo, že i když někteří měli určité problémy se svými spolubydlícími na koleji, právě toto místo hrálo klíčovou roli v budování a udržování sociálních sítí krasnojarských studentů během prvního ročníku života v Praze.

Samotná organizace a uspořádání života na koleji přispěly k tomu, že kolej se stala jakousi součástí migračního mechanismu, která přispívala k navázání, udržování, zpevňování sociálních sítí a vytváření vnitroskupinového kapitálu. Celá tři patra na koleji byly obydleny výhradně studenty z Uniprepu (většinou šlo o Kazachy a Rusy). Na každém pokoji spolu bydleli minimálně dvě osoby. Podmínky života na koleji, kde studenti museli sdílet společné prostory a různá zařízení, působily k vytváření určitého modelu chování, který spočíval ve velké míře ve spolupráci, stále koordinaci činnosti a účasti v kolektivním životě pokoje a patra. Skoro všichni mí informátoři uvedli, že jejich nejbližšími kamarády během prvního ročníku v Uniprepu byly spolubydlící a sousedi z koleje.

Tyto sociální sítě byly udržovány zejména za účelem společného trávení času, emocionální podpory, oslav prázdnin, předávání cenných informací a sdílení společné transnacionální zkušenosti.

„ Ty moje kamarádky byly pro mě emocionální podporou, často když jsem se cítila smutně nebo se mi stýskalo po domě, tak jsem se mohla pobavit s nimi a ony vždycky věděly, jak mi zvednout náladu a uklidnit mě.“ (informátorka č.5)

„ I když nemáš tady rodinu, nebudeš slavit narozeniny sám, takže s mými kamarádkami jsme vždy společně slavily veškeré svátky- nejen narozeniny, ale třeba i Velikonoce“ (informátorka č.2)

„ Tyto kamarádky z Uniprepu byly kromě všeho zdrojem informací, když člověk přijede do nového prostředí tak neví ani základní věci- kde kupovat levnější maso, nebo kde najít kadeřníka. Vždyť nebudeš pořad volat pani Tatjaně (pracovnice Uniprepu) a ptát se - pani Tatjano, nemohla byste mi prosím říct, kde si můžu nechat ostříhat vlasy? „(informátorka č.10)

Co se týče způsobů udržení těchto sociálních sítí, studenti reflektují, že většinou je udržovali prostřednictvím společných akcí, které uspořádával buď Uniprep, nebo kolejní komunita. Také jedním ze způsobů udržení těchto vztahů bylo společné připravování jídla a stravování.

„ Každý večer, když jsme se vraceli z lekcí, tak jsme šli spolu do nějakého obchodu za jídlem, pak ho připravovali a pustili si nějaký film“ (informátorka č.6)

„ Skoro každý patek jsme společně uspořádávali nějaké akce na koleji. V přízemí byla velká studovna, a když jsme chtěli uspořádat nějakou party, tak prostě jsme se domluvili s recepčním, ten nám dával klíč od studovny, kupovali jsme jídlo, zapínali hudbu a všichni se tam bavili.“ (informátor č.8)

„ Skoro každý víkend jsme všichni jezdili na nějaké výlety s Uniprepem nebo když jsme měli volno, prostě jsme se shromažďovali v nějakou skupinu a jeli spolu třeba do Pražského hradu nebo na Vyšehrad.“ (informátorka č.7)

Pozoruhodné je to, že i když v Uniprepu a na koleji studovali a žili jak Rusové, tak i Kazaši, všichni mí informátoři vytvořili blízké přátelské vztahy výhradně se studenty z Krasnojarsku a dalších měst Ruska. Informátoři to vysvětlovali různými způsoby.

„Nevím, ne že bychom nějak byli navzájem proti, ale prostě se to tak stalo, že jsem komunikovala jenom s těmi lidmi z Krasnojarsku, se kterými se seznámila ještě v Jekatěrinburgu, prostě jsme si od začátku byli bliž“ (informátorka č.2)

„No moc jsem nekomunikovala s těmi lidmi z Kazachstánu, ani nevím proč, možná kvůli tomu, že máme odlišnou mentalitu. Třeba ti Rusové pořád chodili do nějakých klubů, ale ty Kazaši podle mě jsou víc konzervativní, prostě jsme neměli společné zájmy, proto Rusové a Kazaši vytvářeli jakoby dvě rozlišné skupiny a komunikovali spíš se svými krajany.“(informátorka č.7)

Jinými slovy kolež a Uniprep zformoval jakousi uzavřenou komunitu, která se vyznačovala pevnými a emocionálními vztahy mezi svými příslušníky. Mnoho autorů zdůrazňuje, že velká tendence budovat vnitroskupinový sociální kapitál a komunikovat výhradně v monokulturních sociálních sítích může být jednou z možných adaptačních strategií v počátečním období pobytu v zahraničí. Vytváření takovýchto komunit pomáhá snižovat pocity odcizení a sociální izolace v nové společnosti, avšak současně může být barierou při navázání kontaktů s domácí populací a vytvářením přemostujícího sociálního kapitálu.

Někteří informátoři řekli, že i tehdy si uvědomovali tuto situaci, ale nemohli nebo nechtěli s tím nic udělat.

„Byly jsme moc uzavřené v rámci toho Uniprepu, neznám ani jednoho člověka, který by měl tehdy nějaké kamarády cizince nebo Čechy, všichni žili v jakýmsi uzavřeném světě, jako v bublině. Ale třeba já ani necítily tuto potřebu navázat vztahy s jinými lidmi, vždy jsem měla s kým zajít na večeři nebo s kým odjet na výlet nebo jít do klubu, prostě mi ti kamarádi z Uniprepu úplně stačili.“ (informátorka č.5)

I když někteří informátoři tvrdí, že Uniprep byl zcela uzavřeným světem, není to rozhodně tak. Nehledě na to, že ani jeden z mých informátorů neřekl, že měl blízké kamarády mezi Kazachy, stejně se potkávali a v nějaké míře komunikovali s nimi na přednáškách a na koleji. Kromě toho do sociálních sítí všech informátorů patřili příslušníci bikulturních sítí –příslušníci hostitelské společnosti – vyučující a školští poradci. Avšak jak tvrdí většina informátorů, tato komunikace s příslušníky majority nebyla dostačující, jelikož se omezovala výhradně na pracovníky Uniprepu.

Motivy a důvody migrace ovlivňuje chování migranta v hostitelské společnosti, což znamená, že to má vliv i na strategii budování a udržování sociálních sítí zahraničních studentů. Ve svém výzkumu jsem se pokusila zjistit, jak určité důvody migrace korelovaly s modely vytváření a udržování těchto sítí. Na základě analýzy rozhovoru se ukázalo se, že **typ č 1.** -studenti,

kteří přijeli do Prahy cílevědomě a pro které život a studium v České republice byl splněným snem, projevovali větší zájem o českou společnost a pociťovali větší potřebu v navázání kontaktu s domácím obyvatelstvem. Avšak v důsledku různých faktorů se to jevílo jako problematické a nepřivedlo k vytváření přátelských vztahů. Jednou z příčin byla neznalost českého jazyka.

„ Neměla jsem vůbec žádný zájem o vytváření nových kamarádů mezi Rusy z Uniprepu, ale co se týče Čechů, tak jsem velmi chtěla se s nimi kamarádit, snažila jsem se s nimi spřátelit, ale to se prostě nedařilo. Myslím si, že největší problém byl v tom jazyce. Není to tak, že by ti Češi byli nějak uzavřeni nebo se chovali nepřátelsky, naopak, ale prostě nemohla jsem se smířit s tím, že pořád jsem vypadala blbě, byla jsem schopna říct jenom nějaké banální základní věci, anglicky také neumím, takže ta komunikace a navázání přátelských vztahů s Čechy bylo fakt velmi těžké.„ (informátorka č.9)

Rákoczyová a Trbola (2009) a tvrdí, že znalost jazyka hostitelské společnosti je jedním z faktorů, který má značný vliv na navazování kontaktů a kvalitu přátelských vztahů mezi migrantem a příslušníky majority.

Druhá informátorka, pro kterou Česko od samého začátku bylo také cílovou zemí, uvedla jiné překážky, které ji nedovolili vytvořit přátelské vztahy s domácím obyvatelstvem.

„ Nevím, když jsem se chystala do Prahy, tak jsem si byla prostě jistá, že hned najdu nějaké české známé, ale ukázalo se, že Češi jsou velmi uzavřeni a nemají rádi Rusy, možná kvůli těm historickým událostem nebo prostě mají nějaké předsudky – myslí, že všichni Rusové jsou stejní – drzí a namyšlení. I když jsem moc chtěla mít české kamarády, během prvního roku v Uniprepu jsem se nespřátelila ani s jedním Čechem.„ (informátorka č.3)

Postoje příslušníků majority a jejich předsudky značně omezují možnost vytváření a rozvoje sociálních sítí a navázání „přemost'ujícího“ sociálního kapitálu, jehož existence souvisí s takovými atributy, jako je reciprocita a důvěra. Rákoczyová a Trbola (2009)

Studenti **typu č. 3 a č.4** kteří také byli sami iniciátoři příjezdu do Prahy a přijeli sem buď spontánně nebo v důsledku toho, že se jim nepodařilo odjet studovat do jiných zemí, nahlíží na svoje studium v ČR jako na životní zkušenost- tito lidé reflektovali přání nejen získat vzdělání v zahraničí, ale také si užít studentského života. Analýzou odpovědí se ukázalo, že oba tyto typy se vyznačovaly především tím, že ve větší míře než ostatní se snažili rozšířit svojí sociální síť o příslušníky multikulturních sítí, přičemž v jejich pojetí zahraničními studenty byli nikoliv studenti z Kazachstánu a dalších zemí bývalého sovětského svazu, ale především studenti z Evropy a dalších zemí.

„ Od samého začátku jsem nahlížela na svoje studium v zahraničí jako na dobrou příležitost seznámit se s lidmi z různých koutů světa, proto když jsem přijela do Prahy, tak jsem hned našla na facebooku nějakou skupinu Erasmus studentů, tito studenti stále uspořádávali nějaké akce v různých klubech, tak jsme se spolubydlícími skoro každou sobotu navštěvovali tyto akce. I když jsem tam potkala hodně zajímavých lidí, stejně se mi nepodařilo mezi nimi najít nějaké blízké kamarády. Byli to spíš jen známi “ (informátorka č.6)

Analýzováním odpovědí se ukázalo, že jediná informátorka, která spadá pod typ **č 2** a která byla donucena rodiči ke studiu v Praze, se také vyznačovala určitým modelem chování a budování sociálních sítí.

„ Asi první měsíc po příjezdu do Prahy jsem skoro vůbec nekomunikovala ani s lidmi z toho Uniprepu, ani s ostatními. Dalo by se říct, že jsem byla v nějaké depresi, vnímala jsem ten život v Praze jenom jako místo studia. Šla jsem na přednášky a pak se vracela do toho pokoje na koleji a volala domů. Mohla jsem mluvit několik hodin s rodiči a kamarády z Krasnojarsku. To, že jsem s nimi byla v takovém stálém kontaktu, mi nějak pomáhalo se cítit lépe. “ (informátorka č.4)

Je jasné, že model chování této informátorky je těsně spojen s tím, že byla nucena ke studiu v zahraničí. Sťahování do Prahy bylo pro ni velmi emocionálně náročné, proto se snažila všemi způsoby udržet ve vlastní zóně komfortu, kterou udržovala prostřednictvím každodenní interakce s lidmi z domova.

Na závěr této kapitoly je možné říct, že po analýze rozhovorů se ukázalo, že i když jednotliví typy studentů se vyznačovaly určitými charakteristikami a modely navázání a udržování sociálních sítí, můžeme si všimnout určité tendenci a strategie, které byly společné pro všechny informátory. I když se všichni pohybovali v rámci monokulturních a bikulturních sítí, všichni studenti tvrdí, že blízké vztahy navazovali výhradně mezi svými krajany a spoluobčany. Tyto vazby byly posilované nejen fyzickým prostorem, ve kterém se všichni nacházeli, ale také podobnými zkušenostmi a problémy v zahraničí. Jinými slovy tyto krajanské vazby byly jakýmsi prostorem pro sdílení stejné transnacionální zkušenosti, na jejímž základě studenti pocítovali vzájemnou sounáležitost, solidaritu a důvěru

2.2 Sociální sítě v současné době (fyzicky přítomné subjekty)

Jak tvrdí Kimová (2000) sociální sítě migrantů v hostitelské společnosti mají svojí dynamiku. Sociální síť, která se na začátku obvykle skládá výhradně z příslušníků stejné etnické skupiny, se postupem času začíná rozšiřovat i o příslušníky majority.

Mí informátoři také reflektují určitou dynamiku rozvoje svých sociálních sítí. O tom svědčí i samotné kategorie, které vytvářely informátoři, když začínali vypovídat o přítomných v ČR lidech, se kterými v současné době udržují vztahy. Tak se objevily nové kategorie jako „čeští přátelé“, „čeští spolužáci“, „čeští kamarádi“, „český manžel/přítel“. Další kategorie, které byly zmiňovány během rozhovoru, byly „ruští kamarádi“, „ruští spolužáci“, „Češi“, „Rusové“, a „cizinci“.

Analýzováním rozhovoru se ukázalo se, že představy o vlastní budoucnosti a zemi usídlení mají velký vliv na to, jakým způsobem mí informátoři konstruují a udržují své sociální sítě v Praze. O modelech vytváření těchto sítí budu znovu uvažovat v rámci klasifikace, kterou jsem vytvořila v kapitole „modely studentů“.

Analýzou rozhovoru se objevilo, že typ č.1, který je spojen s lidmi, kteří plánují se usadit v Praze natrvalo, se vyznačoval bližšími vazbami s příslušníky majoritní společnosti, než ostatní typy. Mezi mými informátory jenom dvě informátorky, č.3 a č.9, patří do tohoto typu a oběma se podařilo navázat nejen blízké přátelské vztahy s domácím obyvatelstvem, ale i vytvořit primární vztahy s Čechy. V tomto případě jde o české partnery (přítel Čech a manžel Čech), což je ve shodě s tvrzením Kimové, podle které migranti, kteří chtějí zůstat natrvalo v hostitelské společnosti, mají větší motivaci a snahu vytvářet sociální sítě s příslušníky majority. Trbola a Rákoczyová (2009) tvrdí, že příbuzenské vztahy vytvořené s příslušníkem hostitelské společnosti, nemusí nutně znamenat rozvoj vztahů s domácí populací, avšak vyprávění obou informátorek svědčí o tom, že v jejich případě tento rozvoj je patrný.

“Mám dvě kamarádky Češky, s oběma slečnami jsem se seznámila v práci, jsou skvělé. Setkáváme se s nimi i mimo práci- chodíme spolu na kávu nebo na oběd. Manžel má také hodně kamarádů Čechů. Nemůžu říct, že jsou mi blízcí kamarádi, ale vzhledem k tomu, že s nimi také trávíme hodně času a dokonce slavíme spolu různé svátky, tak je počítám mezi dobré známe a přátelé.” (informátorka č.9)

“Mám celkem hodně známých Čechů, které znám ze školy. Ale blízkou kamarádku Češku mám jenom jednu, je také moje spolužačka. Často s ni někam chodíme a skoro každý den si píšeme na facebooku” (informátorka č.3)

I přesto, že obě informátorky tvrdí, že mají blízké kamarádky mezi příslušníky majority, z jejich vypovědí je cítit rozdíl ve významu, který přiřkládají komunikaci s ruskými a českými kamarádkami. Komunikace s Češkami pro ně znamená především rozšiřování obzoru a orientace v českém prostředí z pohledu Čecha.

„ Ráda komunikuju s těmi českými kamarádkami. Jsou jiné, víš, občas se dívají na věci z úplně jiného úhlu pohledu, než my, což je podle mě velmi zajímavé. Díky komunikaci s nimi rozšiřuju svůj obzor a lépe chápu způsoby myšlení Čechu.“ (informátorka č.3)

Přátelství s krajany a spoluobčany má pro tyto informátorky zcela odlišný význam. Je především zdrojem emocionální podpory.

„ I když máme velice blízké vztahy s tou českou kamarádkou, stejně ji nevypravím všechno. Když mám nějaký problém s přítelem nebo rodinou, tak se většinou tím podělím spíš s ruskými kamarádkami, nevím, prostě máme s nimi bližší vztahy. Kromě toho, i když mám přítele Čecha a pořád mluvíme doma česky, je pro mě stejně lehčí vyjadřovat své myšlenky v ruštině.“ (informátorka č.3)

Je pozoruhodné, že příslušníci typu **č.2** a **č.3**, kteří si buď nejsou zcela jistí, zda zůstanou v České republice, nebo jsou přesvědčeni, že jsou tady jenom dočasně, i po dlouhé době pobytu v Česku (6-7 let) zůstávají dost uzavřeni od domácího obyvatelstva. Vytvářejí a udržují blízké vztahy jak ve škole, tak i za její hranicemi jenom v rámci monokulturní sítě. Významy, které přikládají těmto lidem, se také liší od významu, které přisuzují komunikaci s Čechy. Analýzováním rozhovoru se ukázalo, že vytváření, udržování monokulturních sítí a budování vnitroskupinového kapitálu je pro ně zejména zdrojem sdílení rozličných zkušeností a problémů, se kterými se setkávají výhradně migranti. Je také zdrojem, ze kterého čerpají veškerou důležitou informaci pro cizince. Je také důležité, že v rámci této sítě mají všichni krajani možnost si vyměňovat důležité kontakty, které mohou značně pomoci v hledání zaměstnání či ubytování. Tato monokulturní síť se vyznačuje velkou důvěrou a pocitem sounáležitosti mezi svými příslušníky. Mí informátoři očekávají, že v těžkých situacích jako první poskytnou pomoc jejich krajani.

„ Asi před měsícem jsem si zlomila ruku. Neměla jsem peníze zavolat záhranku, tak jsem hned zavolala své kamarádce, protože vím, že i když ji vzbudím v noci a poprosím o pomoc, tak mi pomůže. Hned za mnou přijela a odvezla do nemocnice.“ (informátorka č. 10)

„ Urgentně jsem sháněla zaměstnání, protože jsem potřebovala peníze, tak jsem napsala na facebooku, že hledám práci, hned se mi ozvala jedna ruská kamarádka a dala kontakt na další slečnu, která právě hledala recepční do svého hotelu. Ted pracuju v tom hotelu.“ (informátorka č. 1)

I když příslušníci typu **č. 2** a **č.3** udržují bližší vztahy jenom se svými krajany a spoluobčany, nelze tvrdit, že by se zcela vyhýbali vytváření bikulturní sociální sítě. Během poměrně dlouhé doby pobytu v ČR se jim podařilo vytvořit přemostující kapitál. Někteří uvedli, že mají české známé či komunikují s českými kolegy a spolužáky, avšak očekávání a významy, které přikládají těmto lidem,

se také liší od významu, které mají pro ně krajaní. Na základě výpovědí lze tvrdit, že Češi byly především zdrojem pomoci v záležitostech spojených se školními úkoly a s českým jazykem.

„Před dvěma měsíci jsem psala bakalářskou práci a nestihala ji odeslat na korekturu českého jazyka. V rozhovoru se svojí spolužačkou Češkou jsem toto zmínila a ona mi hned nabídla svojí pomoc. Vůbec jsem toto neočekávala, je to těžká práce, komu se zachce opravovat padesát stránek zadarmo. Ale ona mi to fakt opravila, byla jsem hodně překvapená.“ (informátorka č 6)

„Zapsala jsem si minulý semestr jeden předmět, ale vůbec tam nechodila, takže před zkouškami jsem neměla žádné výpisky či materiály. O přestávce jsem o tom řekla své spolužačce a ona mi nabídla svojí pomoc. Tentýž večer mi poslala své výpisky. Bylo to celkem nečekané. Mohla bych očekávat takovou ochotu od svých ruských spolužáků ale ne od Čecha. Tohle bylo fakt velmi milé.“ (informátorka č. 7)

Z těchto odpovědí je zřejmé, že i očekávání, které mí informátoři mají vůči svým spoluobčanům a krajanům se liší od očekávání vůči českým spolužákům. Bylo pro něj celkem nečekané, že příslušník majority jim poskytl pomoc.

Zajímavé je to, že i po dlouhé době pobytu v České republice právě český jazyk byl zmiňován mými informátory jako hlavní překážka v navázání a udržování vazeb s domácím obyvatelstvem.

„Nevím, proč jsem si dosud neudělala nějaké kamarády mezi Čechy. Myslím si, že je to kvůli českému jazyku. Snažila jsem se skamarádit se spolužáky ve škole, ale to nevyšlo. Prostě když se seznámíš s nějakým Rusem, tak od začátku máte hodně společného, o čem můžete mluvit. Máte nějakou podobnou zkušenost ve škole a tak, protože jste oba cizinci, mluvíte stejným jazykem. Když budeš vyprávět nějaký vtip, Rus tě pochopí. Když ale mluvím s Čechem, tak pořád myslím na to, jestli jsem řekla všechno správně, jestli mě pochopí správně, pokud řeknu tohle nebo tamto. Prostě jakoby nemůžu být sama sebou kvůli tomu jazyku. To hodně komplikuje navázání přátelství.“ (informátorka č.2)

Kromě jazyka mezi dalšími omezeními v budování přátelství s Čechy byly také zmiňovány rozdíly v mentalitě a uzavřenost informátorů v monokulturní síti (což podle mě může být nejen příčinou, ale i důsledkem omezených vztahů s majoritou). Někteří informátoři naopak zdůrazňovali, že Rusové jsou velmi otevření na rozdíl od uzavřených Čechů.

„Prostě pořád se pochybuju mezi těmi Rusy, nemám moc příležitostí navázat přátelské vztahy s Čechy. Mí kolegové z práce jsou Rusové, i ve škole ruští lidé také vytváří uzavřené skupiny a komunikují jen mezi sebou.“ (informátorka č. 1)

„ Jsme prostě různí. Rusové jsou otevřenější. Například jsem se seznámila s jednou ruskou slečnou, se kterou jsme chodili na společné kurzy ve škole a už příští týden mě pozvala na návštěvu, udělala oběd a bavily jsme se. Myslím si, že pro Čecha to je nepředstavitelné, že by se tak brzo s někým skamarádil. Jsou velice uzavření.“ (informátorka č. 2)

Analýzou rozhovoru je vidět, že i když příslušníci typu **č.2** a **č.3** používají podobnou strategii pro budování a udržování sociálních sítí, je jeden značný rozdíl v jejich modelu chování, a to především ve vztahů k dalším cizincům. Lidé spojeni s typem **č.3**, kteří mají v plánu v nejbližší budoucnosti se odstěhovat z České republiky do dalších zemí, se snaží budovat a udržovat multikulturní síť. Tito lidé uvádí různé důvody k udržování sítí tohoto typu. Význam, který přikládají tomuto přátelství, spočívá spíše v poznávání odlišných kultur a tradic jiných zemí, nikoli v navázání emocionálnějších bližších vztahů. Někteří také nahlíží na přátelství s cizinci jako na zdroj nějaké pomoci v případě, že se během cestování ocitnou v jejich zemi původu.

„ Miluju Francii, takže jsem rozhodla že se budu učit francouzštinu. Našla jsem přes známé jednou francouzsku, která mě učila. Chodím na tyto hodiny již dva roky a většinou to probíhá tak, že prostě během té hodiny se s ní bavíme, proto jsme se již stali dobrými přáteli. Ráda s ní komunikuju, můžu se od ní dozvědět hodně zajímavých věcí týkajících se francouzské kultury a tradic. Třeba před rokem jsem se chystala na musical do Paříže a nevěděla jsem, jestli mužů koupit květiny těm hercům, protože v Rusku je to úplně normální, když máš ráda nějakého herce či herečku, tak po koncertu jim můžeš darovat květiny. Zeptala jsem se na to té kamarádky, jestli Francouzi také mají takovou tradici a ona mi řekla, že to nikdy nikdo nedělá. Můžeš si představit, jak hloupě bych vypadala s tou kyticí v divadle, pokud bych od ní to nedozvěděla.“ (informátorka č. 6)

„Když máš nějaké známé v jiné zemi, tak se cestování stává zábavnější a zajímavější, jelikož ti lidé pocházející z těchto zemí mohou ti ukázat to, co bys nikdy neuviděl a nepoznal sám jako turista. Nebýt mé známé Karolíny z Portugalska, tak bych možná nikdy neochutnal porto (portugalský nápoj) či francesinha (portugalské jídlo) a nenavštívil bych hodně zajímavých míst.“ (informátor č. 8)

Jedním z nejzajímavějších zjištění mého výzkumu je to, že všichni mí informátoři, a to i příslušníci typu **č.1**, kteří mají v plánu se usadit v Praze natrvalo, uvádí, že jejich nejbližšími kamarády tady jsou stále krajané, se kterými se seznámili ještě v Uniprepu nebo se kterými přijeli z Krasnojarsku.

„Mojí nejlepší kamarádkou tady je Anna, seznámili jsme se s ní ještě v tom vláku do Jekatěrinburgu, takže se známe již šest let. Bydlely jsme spolu na koleji, pak pronajímaly společně být. I když teď

bydlíme zvlášt', stejně tady nemám bližšího člověka, než jí. Je víc než kamarádka, je skoro sestra. Vždy mě podporuje a pomáhá mi.“

(informátorka č. 5)

„ Je jasně, že během této doby, co tady bydlím, jsem si vytvořila hodně známých a přátel. Mám ruské kamarády i ve škole. Avšak mými nejlepšími kamarádkami jsou stále Vera a Olga, se kterými jsem se seznámila ve vláku. Skoro každý den si voláme a píšeme na facebooku. Pořád někam chodíme, v letě spolu cestujeme. Jsme velmi blízké.“ (informátorka č. 2)

Tyto vztahy mí informátoři udržují prostřednictvím stálých schůzek a společného trávení volného času.

„ Když nemáme toho hodně ve škole, tak se setkáváme skoro každý den. Chodíme třeba do parku, nebo na obědy. O víkendech také chodíme do nějakých klubů nebo prostě na vzájemné návštěvy, hrajeme různé stolní hry a bavíme se, prostě veselé trávíme čas.“

(informátorka č. 2)

Vztahy migrantů s domácí populací mohou mít různou podobu- kromě blízkých, neformálních vztahů se mohou vytvářet i vztahy formalizované či institucionalizované. Dvě informátorky uvedly, že pracují v dobrovolných organizacích.

„Naše organizace se zabývá problémy migrantů zejména ze zemí bývalého Sovětského svazu v Česku, ale občas pomáháme i dalším cizincům. I když nedostávám za tuto práci plat je stejně pro mě velice důležitá. Ráda mám ten pocit, že dělám něco dobrého. Kromě toho práce v této organizaci mi poskytla možnost vytvořit nové známa mezi Čechy.“

(informátorka č. 10)

„ Ta nezisková organizace, ve které pracuju, se zabývá organizací studentských stáží v Praze pro studenty z různých zemí... Díky této práci jsem potkala hodně zajímavých lidí. Nebýt této práce, nikdy bych neměla tolik přátel mezi Čechy.“ (informátorka č. 6)

Z výpovědi informátorek je jasně, že své účasti v těchto organizacích přikládají velký význam. Nejen naplňují jejich touhu po dobrodiní, ale také přispívají k integraci do majoritní společnosti a navázání vztahů s Čechy.

Ve výpovědích týkajících se přání rozšiřovat své sociální sítě se také objevilo několik tendencí v závislosti na typu studentů a jejich perspektiv usídlení v České republice.

Dvě informátorky, které mají v plánu zůstat v Česku natrvalo, nepociťují, že by v jejich sociální síti někdo chyběl. Tvrdí, že mají dost ruských a českých kamarádů a přátel. Kromě toho obě mají za partnery Čechy.

Informátoři, kteří vypovídají o tom, že v nejbližší době se chystají odjet do zahraničí a představují si svůj pobyt v ČR jenom jako dočasnou záležitost, tvrdí, že by chtěli rozšířit svojí multikulturní sociální síť.

Informátoři, kteří nejsou přesvědčeni, zda zůstanou v Praze či ne, se vyznačují přáním především rozšířit svojí bikulturní síť a navázat bližší vztahy s majoritou.

Souhrnem lze říci, že ve shodě s tvrzením Kimové všichni informátoři reflektují určitou dynamiku svých sociálních sítí během pobytu v ČR. Z analýzy rozhovoru, lze tvrdit, že časem informátoři rozšiřovali jak bikulturní, tak i monokulturní a multikulturní síť. Některým se v rámci bikulturní sítě dokonce podařilo navázat blízké kontakty v podobě přátelských a primárních vztahů. Avšak je očividné, že většina studentů z Krasnojarsku, kteří byli středem mého zájmu, zůstávají poměrně izolováni od české společnosti. Udržují bližší kamarádské vztahy jen v rámci monokulturních sítí, přičemž jde výhradně o jejich krajany z Krasnojarsku, se kterými se znají již dlouhou dobu.

Na základě výpovědi svých informátorů si dovoluji tvrdit, že se všichni informátoři snaží v nějaké míře zapojovat se do hostitelské společnosti a to pomocí budování přemostujícího kapitálu a rozšíření bikulturní sociální sítě, avšak pro většinu tato integrace zůstava částečnou. **Částečnou integrací** je situace, kdy se migrant během několika let pobytu v hostitelské společnosti pohybuje zejména v krajanských sociálních sítích. Tato integrace může být jak nechtěnou, tak i záměrnou. V případě záměrné částečné integrace již můžeme mluvit o **selektivní integraci**. (Trbola, Rákozczyová 2009) Na základě výpovědi svých informátorů si myslím, že se většinou jedná o nechtěnou částečnou integraci, nikoli selektivní integraci.

Analýzou výpovědi se také ukázalo, že se liší i významy, které mí informátoři přikládají svým monokulturním, bikulturním a multikulturním sítím. Většinou je pro ně komunikace s Rusy zdrojem pomoci v těžkých situacích, návodem na řešení problémů spojených se záležitostmi cizinců a emocionální podporou. Komunikace s českými přáteli a kamarády je zdrojem, který jim pomáhá se svobodněji orientovat v českém prostředí a chápat způsob myšlení Čechů a také pomáhá při plnění školních úkolů. Komunikace s cizinci je zdrojem, odkud mohou čerpat poznatky o rozličných tradicích a kulturách jiných zemí. Rozšiřují jejich obzor a ulehčují cestování.

2.3 Sociální síť (fyzicky nepřítomné subjekty)

I po poměrně dlouhé době pobytu v Praze nikdo z mých informátorů nepřerušil vztahy s původním domovem. Všichni udržují vazby s přáteli a příbuznými, které zůstali v Krasnojarsku napříč prostorem a časem. Udržovat realitu tohoto světa prostírajícího se za hranici České republiky jim umožňuje intenzivní a trvalá komunikace s lidmi v Krasnojarsku, která je v dnešní globalizované společnosti usnadněna moderními komunikačními technologiemi. V případě mých informátorů se zjevilo, že nejběžnější způsoby komunikace s původním domovem jsou telefonní rozhovory a komunikace prostřednictvím internetových sociálních sítí (facebook, vkontakte) a komunikátory typu skype.

„ Každý den volám mamince do Ruska, ví o každé maličkosti, která se děje v mém životě. Co je ve škole, co se stalo během dne, co dělám, co jsem měla k večeři. Mám pocit, že komunikujeme víc, než když jsem bydlela doma.“ (informátorka č. 2)

„ Každý den si píšeme s kamarádkou z Krasnojarsku na facebooku. Kromě toho skoro každou sobotu mluvíme přes skype. Ví o mém životě všechno, jako kdyby byla tady.“ (informátorka č.4)

Na základě analýzy výpovědí informátorů lze tvrdit, že většinou obsah této komunikace s lidmi z domova spočívá ve vyprávění o každodenních záležitostech. Tyto interakce jsou pro ně zdrojem, ze kterého čerpají informaci o běžném životě a událostech svých blízkých lidí v Rusku, a jsou také zdrojem emocionální podpory a sdílení běžných zkušeností.

„ Jenom zřídka kdy mluvím s dědečkem a babičkou, proto když každý den volám rodičům, tak se vždycky ptám, jak se dědeček a babička mají, jestli je všechno v pořádku“ (informátorka č.1)

„ Vždy, když potřebuju emocionální podporu nebo dobrou radu, volám svým kamarádkám z Ruska. Známe se z dětství a můžu s jistotou říct, že postupem času se tato vazba stává jen pevnější.“ (informátorka č. 10)

I když informátoři tvrdí, že ty těsné vazby s blízkými kamarády se nemění či dokonce v některých případech se stávají pevnější, také si všímají, že ostatní vzdálenější vazby

s přáteli a známými, které byly udržovány během pobytu v Krasnojarsku, se postupem času ztrácejí.

„Měl jsem hodně přátel a známých v Krasnojarsku. Možná během prvních dvou let v Praze jsme ještě více méně byly v kontaktu, často si psali na facebooku, ale teď už nekomunikujeme vůbec, prostě nemáme o čem mluvit. Každý má svůj život. Mám teď jenom jednoho kamaráda v Krasnojarsku, se kterým stále komunikuji.“ (informátor č. 8)

Kromě komunikaci prostřednictvím moderních technologií dalším důležitým způsobem udržování těchto sítí s blízkými lidmi z Krasnojarsku jsou stále návštěvy původního domova. Skoro všichni informátoři během posledního roku po nějakou dobu byly fyzicky přítomni v Krasnojarsku. Tvrdí, že většinou jedou domu o letních či zimních prázdninách, přičemž tam tráví poměrně dlouhou dobu, dva-tři měsíce, v některých případech i více.

„Naposled jsem byla doma během minulého léta, byla jsem tam skoro čtyři měsíce. Narodila se mi v dubnu sestra, tak jsem celé léto pomáhala mamince.“ (informátorka č.1)

Na základě analýzy výpovědí informátorů lze tvrdit, že tyto návštěvy Krasnojarsku informátoři využívají jako příležitost k zintenzivnění komunikace s příbuznými a kamarády. Tato interakce se již neodehrává jenom ve virtuálním prostoru, ale také v reálném privátním a veřejném prostoru (např. při vzájemných domovních návštěvách s přáteli a příbuznými, setkávání v restauracích apod.), i když samotný obsah této komunikace se moc nemění vzhledem ke stálým přeshraničním interakcím.

Jenom jedná informátorka č.9 nebyla doma již dva roky, což vysvětluje tím, že její matka se přestěhovala do Prahy a další příbuzní, kvůli kterým by mělo smysl jet do Ruska, nemá. Avšak i tato informátorka tvrdí, že v nejbližší budoucnosti se chystá navštívit své kamarády v Krasnojarsku.

Kromě toho, že mí informátoři stále jezdí do Krasnojarsku, jejich rodiče a kamarádi je také často navštěvují v Praze.

„Mám spoustu kamarádu v Krasnojarsku, jsme jedna velká skupina, je nás celkem deset, proto skoro každé tři měsíce někdo z těchto kamarádu mě navštívuje v Praze.“ (informátorka č. 4)

„Maminka a tatínek minimálně jednou za rok jezdí do Prahy. Když jsem slavila tento rok v září narozeniny, tak přijela i babička.“ (informátorka č. 3)

Zajímavě je to, že někteří informátoři udržují svůj přeshraniční život i prostřednictvím méně populárního v dnešní době způsobu- a to posíláním dopisů.

„Vždycky když cestuju, tak posílám odevšud pohlednice rodičům. Oni mi také občas posílají dopisy od bratra. Je mu šest let a má velmi rád dopisování. Před měsícem jsem dostala od něj dopis s několika větami: Ahoj. Mám se fajn. Vypadl mi zub. Chci kotě. Mám tě rád.“ (informátorka č.7)

Kromě dopisování informátorů a jejich příbuzných, také si často posílají balíky. Většinou jde o nějaké specifické věci, které se dají pořídit jenom v Rusku či naopak jenom Česku.

„Miluju ty ruské bonbónky, čokoládu a další ruské speciality, ale většinou se nedají tady koupit, ani v těch ruských obchodech, takže rodiče mi je občas posílají“ (informátorka č. 6)

„Nevím proč, ale tatínek prostě miluje ty české oplatky – Kolonádu. Já je nesnáším, ale asi dvakrát, když jsem mu posílala nějaké dárky k narozeninám, tak jsem odeslala i ty oplatky“ (informátorka č.5)

Je také důležité zmínit, že vzhledem k tomu, že všichni informátoři jsou studenti a většina z nich nemá práci, jsou závislí na finančních prostředcích svých rodin z Ruska, které většinou posílají jednotlivé částky každý měsíc. Dokonce i někteří informátoři, kteří práci mají, také uvedli, že jejich rodiče jim stále posílají peníze, jelikož mzdy, které dostávají v Praze, nejsou dostatečné, aby mohly pokrýt náklady spojené s životem tady.

„Pracuju v hotelu jako recepční, ale ta mzda není pro mě dostatečná, takže vlastně jen hradím nájemné za byt, jinak život v Praze financují rodiči.“ (informátorka č. 1)

Na závěr této kapitoly lze říci, že z analýzy výpovědí se ukázalo, že všichni informátoři udržují silné vazby s lidmi z Krasnojarsku. Prostřednictvím intenzivních a stálých přeshraničních aktivit v podobě každodenních interakcí, posílání peněz a zboží informátoři propojují dva světy- svůj nový a původní domov a vytváří transnacionální prostor, ve kterém se odehrává jejich sociální život. Nevnímají svůj život jako dva rozlišné světy v různých národních státech, ale spojují je v jeden společně sdílený svět.

ZÁVĚR

V rámci své práce prostřednictvím analýzy rozhovorů s deseti studenty z Krasnojarsku jsem se snažila zjistit podrobnou informaci o povaze krasnojarské studentské migrace do České republiky. Kromě důvodů, které vedly studenty ke studiu v Česku, jsem se také snažila zjistit, jakou podobu má tato migrace- jestli je transnacionální, krátkodobá/dlouhodobá/trvalá. Abych mohla odpovědět na tyto otázky, zaměřila jsem se na sociální svět aktérů migrace, konkrétně na jejich způsoby konstruování a udržování sociálních sítí. Dále mě zajímalo to, jaké významy studenti přiřkládají svým sociálním sítím a jak reflektují jejich dynamiku, kromě toho jsem chtěla pochopit, jak korelují jednotlivé motivy ke studiu v zahraničí a planý týkající se budoucího usídlení studentů s budováním a udržováním těchto sítí.

Ve shodě s tvrzením Balaže (2010) hlavními zjištěnými důvody ke studiu v České republice byly: kvalitní a levné vzdělání, blízkost kultur, blízkost českého a ruského jazyka a migračních sítí.

Dále na základě analýzy jednotlivých motivů ke studiu v Česku jsem vytvořila čtyři kategorie krasnojarských studentů: 1. Studenti, kteří přijeli do Prahy cílevědomě. 2. Studenti, kteří byli nuceni k aktu migrace, 3. Studenti, pro které se Praha stala „východiskem z nouze“ a 4. studenti, kteří se rozhodli o migraci do Česka spontánně. Snažila jsem se zjistit, jak tyto motivy korelovaly se způsoby konstruování a udržování sociálních sítí s fyzicky přítomnými subjekty v Praze v úvodní fázi migrace. Na základě analýzy rozhovoru jsem došla k závěru, že během prvního roku pobytu v Praze všichni studenti sdíleli podobné strategie budování a udržování sociálních sítí. Všichni byli ve velké míře uzavřeni do monokulturní sociální sítě, v jejíž rámci budovali svazující (bonding) kapitál. Tyto vazby byly udržované zejména za účelem společného trávení času, emocionální podpory, předávání cenných informací a sdílení společné transnacionální zkušenosti. Nehledě na velké podobnosti všech informátorů ve způsobu konstruování a udržování sociálních sítí, objevily se i určité rozdíly – studenti, kteří přijeli do Prahy cílevědomě, se víc, než ostatní, snažili začlenit do hostitelské společnosti a rozšířit bikulturní sociální síť. Studenti, kteří přijeli spontánně či v důsledku toho, že se jim nepodařila migrace do jiných zemí, reflektovali větší přání vytvořit multikulturní sociální síť. Studenti, kteří byli nuceni ke studiu v České republice, reflektovali minimální snahu o zapojování do bikulturních či multikulturních sociálních sítí a snažili se udržovat intenzivní vztahy v rámci monokulturních sítí.

Dále jsem se snažila pochopit, jakým způsobem se vlastní představy migrantů o budoucnosti a o zemi budoucího usídlení odráží v navazování a udržování sociálních sítí s fyzicky přítomnými subjekty v současné době a jestli studenti z Krasnojarsku reflektují změnu svých sociálních sítí v průběhu času. Na základě analýzy výpovědí svých informátorů o jejich budoucích plánech jsem vytvořila tři další kategorie: 1. Studenti, kteří plánují se usadit v Česku natrvalo, 2. Studenti, kteří nemají přesný cíl a nevědí, zda zůstanou v Česku nebo ne, 3. Studenti, kteří se v nejbližší budoucnosti chystají přestěhovat do dalších zemí. Ve shodě s tvrzením Kimové (2000) se na základě analýzy výpovědí ukázalo, že všichni informátoři reflektují určitou dynamiku svých sociálních sítí. Během času se rozšířily jak jejich monokulturní, tak i bikulturní a multikulturní sítě. Studenti typu č.1 se vyznačují bližšími vztahy s příslušníky majority, než ostatní typy. Během pobytu v České republice se těmto informátorům nejen podařilo navázat kamarádské vztahy s domácím obyvatelstvem, ale dokonce vytvořit primární vztahy s Čechy. Zajímavé je však to, že významy, které tito informátoři přikládají kamarádství s Čechy a Rusy, se liší. Vztahy s českými kamarády jsou jakýmsi zdrojem, které pomáhají se lépe orientovat v českém prostředí a chápat způsob myšlení Čechů, zatímco vazby s krajanami jsou zdrojem emocionální podpory. Studenti typu č.2 a č.3 tvrdili, že se jim nepodařilo navázat bližší kontakty s příslušníky majority. I po dlouhé době pobytu v Česku zůstávají poměrně izolováni od hostitelské společnosti v rámci monokulturní sítě. Komunikace s lidmi z monokulturní sociální sítě je pro ně zdrojem pomoci v těžkých situacích, návodem na řešení problémů spojených se záležitostmi cizinců a emocionální podporou, přičemž bikulturní sítě používají spíše jako pomoc při plnění školních povinností a rozvíjení jazykových dovedností. Rozdílem mezi studenty typů č.2 a č.3 je to, že studenti, kteří plánují v budoucnu se přestěhovat do dalších zemí, se více snaží navazovat a udržovat multikulturní sociální sítě. Komunikace s cizinci pro ně především znamená rozšiřování způsobů myšlení.

Za jedno z nejdůležitějších zjištění své práce považuji to, že na základě analýzy výpovědí informátorů se zjistilo, že i když všem studentům se podařilo během doby značně rozšířit své monokulturní sítě, jejich nejpevnější síť v Praze se skládá z krajanů z Krasnojarsku, se kterými se seznámili během prvního roku pobytu v Praze. S těmito lidmi informátoři udržují stále a silné vazby po celou dobu pobytu v ČR.

V poslední části analýzy jsem se snažila prozkoumat, do jaké míry se mí informátoři začleňují do společnosti svého původního domova. Ukázalo se, že všichni studenti udržují stále a pevné vazby s původním domovem. Udržují tyto vazby prostřednictvím každodenní komunikace ve virtuálním prostoru, telefonních rozhovorů, dopisování, stálých návštěv a převodů finančních prostředků. Lidé, kteří zůstali v Krasnojarsku, jsou pro ně zdrojem emocionální podpory a sdílení běžných zkušeností. Kromě toho prostřednictvím této komunikace čerpají informace o událostech v zemi původu.

Na základě interpretace rozhovorů se svými informátory si dovolím tvrdit, že povaha jejich migrace do České republiky je do značné míry transnacionální. Ve shodě s transnacionální migrační teorií všichni informátoři souběžně udržují stálé a silné vztahy se starým domovem a snaží se začleňovat do hostitelské společnosti a tím pádem napříč hranicemi národních států vytvářejí transnacionální prostor, jeden společně sdílený svět, ve kterém se odehrává jejich sociální život.

SEZNAM POUŽITÉ LITERAURY:

- **Baláž**, Vladimír (2010): Migrácia študentov v Európe: súť až o ľudský kapital. *Sociológia* 42, č.4, s. 357- 382, [Online] [cit.22.03.2015], dostupné: <https://www.sav.sk/journals/uploads/05130907Balaz%20OK.pdf>.
- **Baršová**, Andrea., Barša, Pavel (2005): *Přistěhovalectví a liberální stát*. Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku. Mezinárodní politologický ústav, Brno.
- **Basch**, Linda. **Glick Schiller**, Nina, **S. Blanc** Cristina (1995): From Immigrant to Transmigrant: Theorizing Transnational Migration. *Anthropological Quarterly*, Vol. 68, No. 1, s. 48-63.
- **Bittnerová**, Dana., **Moravcová**, Mirjam (2012): *Diverzita etnických menšin. Prostorová dislokace a kultura bydlení*. Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze
- Bittnerová, Dana; Moravcová, Miriam (2006), *Etnické komunity v české společnosti*; Praha, Ermat
- **Bourdieu**, Pierre (2008) IN: **Sivuha S.V**: *Encoklopediceskije statji, svazannyje s tvorcestvom Pierre Bourdieu*. Sociologicheskoe prostranstvo P'era Burd'e. Social'nyj kapital: [Online], [cit.7.05.2015], dostupné: <<http://bourdieu.name/content/social-capital>>
- **Boyd**, M. (1989): Family and Personal Networks in International Migration: Recent Developments and New Agendas. *International Migration Review*, 23, No. 3, p. 638-670.7
- **Capenko**, Irina (2008): Vyssee obrazovaniye v Rossii. *Sociologiceskij analiz* 2, s.60-74

- **Brettell**, Caroline B., **Hollifield**, James F. (2000): *Migration Theory, Talking Across Disciplines*. Routledge, New York.
- **De Ville**, Philippe., **Martou**, Francois., **Vandenbergh**, Vincent .Cost-benefit Analysis and Regulatory Issues of Student Mobility in the EU. *European Journal of Education* [online]. 1996, vol. 31, no. 2 [cit. 20. 06.2015], pp. 205-222. Dostupné na : <<https://jstor.zcu.cz:8443/stable/pdfplus/1503597.pdf>>.
- **Disman**, Miloslav (2006): *Jak se vyrábí sociologická znalost*. 3.dotisk, 3.vyd., Praha: Karolinum
- **Drbohlav**, Dušan., **Uherek** Zdeněk (2007): Reflexe migračních teorií, *Geografie – Sborník České geografické společnosti*, Vol. 112, No. 2, s.125-141
- **Drbohlav**, Dušan (2010): *Migrace a (I)migranti v Česku: kdo jsem, odkud pocházíme, kam jdeme?*Sociologické nakladatelství SLON
- E-kurz: *Úvod do společenskovedních metod*. [Online], [cit. 28.04.2015],dostupné: <<http://moodle.fhs.cuni.cz/course/view.php?id=614>>.
- Cizinci v České republice, *Český statistický úřad*. 2010, [Online] [cit.15.04.2015], dostupné : <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/datove_udaje/ciz_vzdelavani#cr>
- **Fursa**, Elenena., **Rogova** Tatjana (2012):Megdunarodnaja ucebnaja migracija. Tendencii osobennosti sovremennogo razvitija. *Journal of economic regulation*, 3, s. 43-51
- **Hendl**, Jan (2008) *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*, 2, aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008
- **Granovetter**, Mark S (1973): The strength of weak ties. *American journal of sociology*, Vol. 78, No. 6, p. 1360-1380

- **Janičko, Michal** (2012): Pražští Rusové. *Naše společnost 2*, [Online] [cit.25.03.2015], dostupné:
http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c3/a6965/f11/Pra%C5%B E%C5%A1t%C3%AD%20Rusov%C3%A9.pdf
- Istorijja Krasnojarsa, [Online] [cit.10.03.2015], dostupné 2015 http://xn---7sbiew6aadnema7p.xn--p1ai/sity_id.php?id=15
- **Kim, Y. Y.**(2000):Becoming Intercultural: An Intergative Theory of Communication and Crosscultural Adaptation; *Sage Publications*; [online][cit. 5.04.2015]; Dostupné na:http://books.google.cz/books?id=3WU48VkOOvIC&printsec=frontcover&dq=Becoming++Intercultural++An+Integrative+Theory+of+Communication+and+Crosscultural++Adaptation&redir_esc=y#v=onepage&q=Becoming%20Intercultural%203A%20An%20Integrative%20Theory%20of%20Communication%20and%20Crosscultural%20Adaptation&f=false
- **Klvanová, Radka** (2009): Nejasné loajality. Způsoby přináležitosti a nepatření migrantů v transnacionálních sociálních polích. *Sociální studia 1*, [Online] [cit.20.03.2015], dostupné:
<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:trPAxER7IL0J:socstudia.fss.muni.cz/dokumenty/090723122848.pdf+&cd=1&hl=ru&ct=clnk&gl=cz>
- **Lévi-Strauss, Claude** (1983) IN: *Strukturnaja antropologija-2*. Moskva: Novyj ucebnik, 153-189
- **Massey, Dougl. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., Taylor, J. E.** (1998): *World in Motion, Understanding International Migration at the End of the Millennium*. Oxford University Press, New York.
- **Martynenko, O., Zukova N** (2008): Akademiceskaja mobilnost v Rossii. Segodnashnije problemy v bligajsie perspektivy. *Megdunarodnyj opyt integracii obrazovanija* , No. 2, s. 3-10

- **Ledniva, Irina** (2013) Rossijskije studenty zarubezom, Socpolitica Vol.4, No2, str. 24-36
- **Merton, Robert K** (1992) IN: *Socialnaja teorija i socialnaja struktura* // Sociologiceskije issledovanija № 2—4. s.118—124.
- Ocenka cislenosti naselenija Krasnojarskogo kraja [Online] [cit.10.03.2015], dostupné 2015 http://xn----7sbiew6aadnema7p.xn--p1ai/sity_id.php?id=15
- Okey 2007, [Online] [cit.9.04.2015], dostupné <http://okey-school.ru/Default.aspx?PageId=4f2a4d2a-95fe-4136-933c-1ebe3d4bc6cf>
- **Rákoczyová, Miroslava., Trbola Robert** (2009): *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Ediční rada Sociologického Nakladatelství, Praha
- **Samofalova, Elena** (2014): Socialnyje seti, kak instrument dlja izucenija struktury vyssego obrazovanija i obrazovatelnoj migracii: sociologiceskij analiz fenomena. *Vestnik tomskogo gosudarstvennogo universiteta* 1 (25)
- Sibirskij Federalnyj Universitet 2007, [Online] [cit.15.04.2015], dostupné : <http://www.sfu-kras.ru/>
- **Stojanov, Robert., Duži, Barabora** (2013): Migrace jako adaptace na změnu klimatu. *Mezinárodní vztahy* 3, [Online] [cit.17.04.2015], dostupné: http://www.stojanov.org/file/stojanov-duzi_2013-mv-cc-adaptace.pdf.
- **Strauss, Anselm., Corbinová, Juliet** (1999): *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Albert
- **Szaló, Csaba** (2007) *Transnacionální migrace: Proměny identit, hranic a vědění o nich*. Sociologická řada, sv. 5. Brno: centrum pro studium demokracie a kultury (CDK)

- **Tolstoj**, Lev Nikolajevič (1874) O narodnom obrazovanii in.: *O narodnom obrazovanii* Sobranije socinenij (1983) Hudozestvennaja literatura. tom 16, izd.3.Moskva, Akademie Pedagogiky, str 7
- Vyssee obrazovanije v Krasnojarske, [Online] [cit.10.03.2015], dostupné 2015
http://xn----7sbiew6aadnema7p.xn--p1ai/sity_id.php?id=15
- Uniprep 2013, [Online] [cit.13.03.2015], dostupné
<https://www.uniprep.cz/ru/obuchenie-v-chehii-pochemu-uchitsya-imenno-u-nas>
- Vzdělávání cizinců 2007, [Online] [cit.22.03.2015], dostupné
http://csugeo.i-server.cz/csu/2007edicniplan.nsf/o/1414-07-2007-4__vzdelavani_cizincu
https://www.czso.cz/csu/cizinci/4-ciz_vzdelavani#cr
- **Zhou**, Yuefang a kol. (2008): Theoretical models of culture shock and adaptation in international students higher education, *Studies in Higher Education*, Vol.33, No 1, s. 63-75